

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

พระพุทธศาสนา

ม.๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

ศ.ดร.วิทย์ วิศทเวทย์
ศ.พิเศษ เสฐียรพงษ์ วรรณปก

ผู้ตรวจ

ศ.พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ
รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก
ผศ.สุริวัตร จันทโรสภา

บรรณาธิการ

นายสมเกียรติ ภูระหงษ์

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๘

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวนพิมพ์ ๒๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-606-120-8

รหัสสินค้า ๒๒๑๓๐๙๕

อักษ
www.aksorn.com

จัดพิมพ์และจำหน่ายทั่วประเทศโดย
บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจก. จำกัด
142 ถนนตะนาว เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200
โทร. 0 2622 2999 (อัตโนมัติ 20 คู่สาย)
พิมพ์ที่: บริษัท ไทยรับกล่า จำกัด โทร. 0 2903 9101-6

สงวนลิขสิทธิ์

ห้ามมิให้ทำซ้ำ คัดลอก เลียนแบบ ทำสำเนา สแกน จำลองมาจากต้นฉบับ หรือแปลงเป็นรูปแบบอื่น
ในการ์ดต่าง ๆ ทุกวิธี ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน และห้ามใช้หรือยืมลิขสิทธิ์ในส่วนใดส่วนหนึ่ง
เพื่อวัตถุประสงค์ในการฝึก พัฒนา เทคโนโลยีระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) หรือระบบเทคโนโลยีอื่น ๆ

คำนำ

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนานและเป็นสภาพแวดล้อมที่ครอบคลุมสังคมไทยอย่างกว้างขวาง ด้วยสภาพสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งเทคโนโลยีและวัตถุนิยมที่เข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะวัยของนักเรียนซึ่งยังเป็นเยาวชน ก็มีสิ่งเข้ายวตต่าง ๆ ผ่านเข้ามาในชีวิตของเราอยู่ไม่น้อย จึงจำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันให้สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นปกติสุข และเติบโตเป็นบุคคลที่ถึงพร้อมด้วยความรู้ความสามารถ เป็นคนดี มีคุณธรรม และใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

ภูมิคุ้มกันอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติดังกล่าวได้ คือ ศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาเรียนรู้พระพุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องจำเป็น ทั้งนี้ เพื่อจะได้เล็งเห็นคุณค่าและตระหนักในความสำคัญของพระพุทธศาสนา อันจะนำไปสู่ความร่วมมือกันในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง ตลอดจนได้มีโอกาสเรียนรู้หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่ายิ่ง เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

สำหรับหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม.๒ เล่มนี้ ได้เรียบเรียงขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดระหว่างทางและ**ตัวชี้วัดปลายทาง** และสาระการเรียนรู้แกนกลาง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ ซึ่งในแต่ละชั้นปี (ม.๑-ม.๓) จะมีหนังสือเรียนชั้นละ ๑ เล่ม สามารถใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนได้ทั้ง ๒ ภาคเรียน

ทั้งนี้ ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จะมีเนื้อหาสาระว่าด้วยประวัติความเป็นมา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศเพื่อนบ้าน ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ พุทธประวัติ พระสาวก ศาสนิกชนตัวอย่าง ชาตก หลักธรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนสุภาษิต หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ศาสนพิธี การบริหารจัดการและเจริญปัญญา และการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ซึ่งในการจัดการเรียนการสอน นอกจากภาคความรู้ที่นักเรียนจะต้องศึกษาจากหนังสือเรียนแล้วยังมีกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมปฏิบัติศาสนพิธี การร่วมปฏิบัติกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การนำหลักธรรมมาใช้ หรือการฝึกสมาธิ ซึ่งก็จะช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจและเห็นถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนามากขึ้น

คณะผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม.๒ เล่มนี้ จะช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้นักเรียนมีคุณภาพ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ทุกประการ

คณะผู้เรียบเรียง

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

๑. การเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศเพื่อนบ้าน
๒. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

๑
๒
๒๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

พุทธประวัติ พระสาวก ศาสนิกชนตัวอย่าง และชาตก

๑. พุทธประวัติ
๒. ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา
๓. ศาสนิกชนตัวอย่าง
๔. ชาตก

๓๕
๓๖
๔๓
๕๔
๖๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

๑. พระรัตนตรัย
๒. อริยสัจ ๔

๖๗
๖๘
๖๙

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

พระไตรปิฎกและพุทธศาสนสุภาษิต

๑. โครงสร้างและสาระสำคัญของพระไตรปิฎก
๒. พุทธศาสนสุภาษิต

๙๓
๙๔
๙๗

ประวัติและความสำคัญ ของพระพุทธศาสนา

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ

๑. หน้าที่ชาวพุทธ
๒. มารยาทชาวพุทธ

๑๐๓

๑๐๔

๑๐๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธี

๑. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
๒. ศาสนพิธี
๓. พิธีกรรมและแนวปฏิบัติของศาสนาอื่นๆ

๑๑๓

๑๑๔

๑๒๖

๑๓๙

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗

การบริหารจิตและเจริญปัญญา

๑. การบริหารจิตและเจริญปัญญา
๒. การเจริญปัญญาโดยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

๑๔๓

๑๔๔

๑๔๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๘

การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

๑. การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก
๒. การปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๑๕๓

๑๕๔

๑๕๗

บรรณานุกรม

๑๖๓

— พระพุทธศาสนาได้ถูกสืบทอดและเผยแผ่ไปยังภูมิภาคต่างๆ ของโลก เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีและเพื่อสันติสุขของมวลมนุษยชาติ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านล้วนให้ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา ดังนั้น การศึกษาประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนาในประเทศเพื่อนบ้าน ย่อมทำให้เกิดความตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของพระพุทธศาสนามากขึ้น

ตัวชี้วัด

- อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน (ส ๑.๑ ม.๒/๑)
- วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน (ส ๑.๑ ม.๒/๒)
- วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของชาติ และมรดกของชาติ (ส ๑.๑ ม.๒/๓)
- อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือกับการพัฒนาชุมชน และการจัดระเบียบสังคม (ส ๑.๑ ม.๒/๔)

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

- การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน
- ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
- ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็น
 - รากฐานของวัฒนธรรม
 - เอกลักษณ์และมรดกของชาติ
- ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม

๑. การเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศเพื่อนบ้าน

ประเทศไทยเป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสำคัญของชาติ ประเทศเพื่อนบ้านที่รายล้อมและใกล้เคียงกับประเทศไทย ล้วนมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสำคัญของชาติ เช่นเดียวกัน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเหล่านี้ มีดังนี้

๑.๑ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

หลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว พระองค์มีพุทธประสงค์ให้บุคคลอื่นได้รู้ตามพระองค์ เพื่อจะได้พ้นทุกข์และได้รับความสุขที่แท้จริง จึงเสด็จออกไปประกาศพระพุทธศาสนา จนกระทั่งได้พระสาวก ๖๐ รูป พระองค์ทรงเห็นว่ามียานพาหนะมากพอสมควรแล้ว จึงทรงส่งพระสาวกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังแว่นต่าง ๆ หลังพุทธปรินิพพาน บรรดาสาวกของพระพุทธเจ้าได้สืบทอดพระพุทธศาสนากันมาไม่ขาดสาย แม้บางครั้งพระพุทธศาสนาจะได้รับความกระทบกระเทือนหรือมัวหมอง ทั้งภายในและภายนอก บรรดาสาวกก็ได้ช่วยกันชำระให้บริสุทธิ์ถูกต้องเป็นแบบแผนเดียวกัน การกระทำเช่นนี้ เรียกว่า “สังคายนาพระธรรมวินัย” ซึ่งได้กระทำเป็นจำนวน ๓ ครั้ง ในช่วงเวลา ๓ ศตวรรษ

เมื่อเสร็จสิ้นการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๓ แล้ว พระเจ้าอโศกมหาราชผู้ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกได้ส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนต่าง ๆ โดยการสนับสนุนจากพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ ซึ่งเป็นประธานการสังคายนาครั้งนี้ได้ทรงส่งพระมหินทเถระพร้อมคณะไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังลังกา (ประเทศศรีลังกาในปัจจุบัน) ต่อมาได้กลายเป็นศูนย์กลางสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบแทน

อินเดีย โดยเฉพาะในรัชสมัยของพระเจ้ามahanama พระพุทธโฆษาจารย์ชาวอินเดีย ได้เดินทางไปแปลอรรถกถาพระไตรปิฎกจากภาษาสิงหลเป็นภาษาบาลี และยังรจนาหนังสือวิสุทธิมรรค สรุปคำสอนที่สำคัญของพระพุทธศาสนาด้วย พระสงฆ์ต่างประเทศเดินทางไปขอรับการอุปสมบทใหม่ โดยมีการแปลงเป็นนิกายลังกาวงศ์เป็นจำนวนมาก และจากเหตุนี้เองทำให้พระพุทธศาสนาแผ่ขยายไปยังประเทศเพื่อนบ้านของไทยในกาลต่อมา ดังนี้

ถ้ำสัตตบรรณคูหา ข้างเวภารบรรพต ใกล้กรุงราชคฤห์ เมืองหลวงของแคว้นมคธ สถานที่ทำปฐมสังคายนา หมายเหตุ. จาก Saptarni Cave, โดย International Buddha Dharma Society for Cosmic Law, 2565, (<http://www.universelaws.net/saptarni-cave/>).

๑) พระพุทธศาสนาเข้าสู่สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา พระพุทธศาสนาที่เผยแผ่เข้าเมียนมาในระยะแรกเป็นแบบนิกายเถรวาท โดยผ่านเข้ามาทางเมืองสุรรมวดีหรือสะเทิม ซึ่งเป็นราชธานีของพวกมอญอยู่ก่อน หลังจากนั้นจึงค่อย ๆ แผ่ขยายขึ้นไปทางตอนกลางและตอนเหนือของประเทศ

ใน พ.ศ. ๑๕๘๗ พระเจ้าอนุรุธมหาราช (อโนรธา มังช่อ) ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาสามารถขึ้นครองราชย์ พระองค์สามารถรวบรวมดินแดนของเมียนมาให้เป็นแผ่นดินเดียวกันได้สำเร็จ และทรงสถาปนาเมืองพุกามขึ้นเป็นราชธานี ในช่วงนี้เองที่พระพุทธศาสนานิกายมหายานได้แผ่ขยายจากแคว้นเบงกอลของอินเดียเข้าสู่เมืองพุกาม แต่พระเจ้าอนุรุธมหาราชไม่ทรงศรัทธานิกายมหายาน กลับทรงมีความศรัทธาเลื่อมใสในนิกายเถรวาท ครั้นเมื่อพระองค์ทรงทราบว่าพระพุทธศาสนาในอาณาจักรของพวกมอญมีความเจริญรุ่งเรืองมาก จึงทรงส่งพระราชสาส์นไปถึงพระเจ้ามโนหะ ผู้ครองเมืองสุรรมวดี ทูลขอพระไตรปิฎกจำนวนหนึ่งขึ้นไปยังเมืองพุกาม แต่พระเจ้ามโนหะไม่ยินยอม จึงเป็นชนวนทำให้เกิดการสู้รบกันขึ้น ปรากฏว่าทางเมียนมาเป็นฝ่ายชนะ พระเจ้าอนุรุธมหาราชจึงทรงสั่งให้ทำลายเมืองสุรรมวดี พร้อมกับนำพระสงฆ์มอญและพระไตรปิฎกขึ้นไปยังเมืองพุกามด้วย ส่งผลให้พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทได้แผ่ขยายไปทั่วเมียนมานับแต่นั้นเป็นต้นมา

ใน พ.ศ. ๑๗๓๓ รัชกาลของพระเจ้านรปติสิทฺธ ผู้ทรงทราบว่าที่ลังกามีการทำสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๖ จึงอาราธนาให้พระอุตราชีวะนำคณะพระภิกษุสงฆ์และสามเณรเดินทางไปสืบพระพุทธศาสนาที่ลังกา เมื่อเดินทางกลับ คณะสมณทูตได้นำพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทจากลังกาวงศ์เข้ามาเผยแผ่ด้วย

ทุ่งเจดีย์ เมืองพุกาม พุทธศาสนสถานที่มีความงดงามและสำคัญมากแห่งหนึ่งในเมียนมา แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองและอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่ยังปรากฏถึงในดินแดนเมียนมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ศูนย์กลางทางการเมืองที่เมืองพุกามดำรงอยู่เรื่อยมา จนถึง พ.ศ. ๑๘๒๗ ก็สิ้นสุดอำนาจลงเมื่อถูกพวกมองโกลรุกราน ทำให้อาณาจักรต่าง ๆ แยกตัวเป็นอิสระ โดยเฉพาะพวกมอญซึ่งมีราชธานีอยู่ที่เมืองหงสาวดี

เมื่อพระเจ้าธรรมเจดีย์ศรีปุกกัร กษัตริย์มอญขึ้นครองราชย์ พระองค์มีพระราชดำริว่าพระพุทธศาสนาในเมืองมอญขณะนั้นเสื่อมโทรมมาก คณะสงฆ์แตกแยกออกเป็นคณะต่าง ๆ ถึง ๖ คณะ วัตรปฏิบัติต่าง ๆ ถูกละเลย พระสงฆ์ส่วนใหญ่ประพฤติตนผิดจากพระวินัยบัญญัติ ดังนั้น พระองค์จึงทรงริเริ่มฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นมาใหม่ โดยโปรดให้พระสงฆ์ ๒๒ รูป ฆราวาส ๒๒ คน เดินทางไปยังลังกา พระสงฆ์ทั้ง ๒๒ รูป มีพระโมคคัลลานะเป็นหัวหน้าได้ลาสิกขาเพื่อรับการอุปสมบทใหม่ และฆราวาสทั้ง ๒๒ คน ก็ได้รับการอุปสมบทด้วย ใน พ.ศ. ๒๐๑๘ เมื่อพระสงฆ์เหล่านี้เดินทางกลับมาถึงเมืองหงสาวดี ก็โปรดให้พระภิกษุทั้งปวงในเมืองมอญลาสิกขาเพื่อรับการอุปสมบทใหม่ทั้งแผ่นดิน ปรากฏว่ามีพระภิกษุขอรับการอุปสมบทใหม่ถึง ๑๕,๖๖๖ รูป ยังส่งผลให้สมณวงศ์ในเมืองมอญกลับคืนสู่ความเป็นปึกแผ่นอีกครั้งหนึ่ง

หลังจากนี้ มอญกับเมียนมาก็ทำสงครามแย่งชิงความเป็นใหญ่กันอยู่ตลอดเวลา โดยผลัดกันแพ้ชนะหลายครั้ง จนกระทั่งถึงประมาณ พ.ศ. ๒๓๐๐ ชนชาติมอญก็สูญสิ้นอำนาจลงอย่างเด็ดขาด เมื่อพระเจ้าอะลองพญา กษัตริย์เมียนมาได้ยกทัพไปทำลายกรุงหงสาวดีอย่างราบคาบ

พระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมาได้รับการทำนุบำรุงจนเจริญรุ่งเรืองขึ้นอีกครั้ง หนึ่ง ในรัชกาลของพระเจ้ามินดง (ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๒๓๙๕-๒๔๒๐) พระราชกรณียกิจที่สำคัญของพระองค์ คือ ทรงเป็นอัครศาสนอุปถัมภ์ในการทำสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๕ ณ เมืองมันตะเลย์ จนแล้วเสร็จ จากนั้นก็โปรดให้จารึกพระไตรปิฎกลงบนแผ่นหินอ่อนแล้วทำstupaครอบไว้มีจำนวนทั้งสิ้น ๔๕๐ องค์

พ.ศ. ๒๔๒๙ เมียนมาตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ สถาบันกษัตริย์ได้ถูกโค่นลง ส่งผลให้พระพุทธศาสนาได้รับความกระทบกระเทือนไปด้วย ทั้งนี้ เพราะนับตั้งแต่อดีตกาลเป็นต้นมา แกนกลางสำคัญในการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาก็คือพระมหากษัตริย์ แต่เนื่องจากพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทได้รับการประดิษฐานอยู่ในเมียนมานับเป็นเวลาหลายร้อยปีแล้ว ดังนั้น แม้สูญเสียเอกราชทางการเมืองไป แต่ชาวเมียนมาก็ยังคงมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น และพยายามประคับประคองสถาบันพระพุทธศาสนาให้อำรงอยู่ได้ตลอดมา

ใน พ.ศ. ๒๔๙๑ เมียนมาได้รับเอกราชจากการปกครองของประเทศอังกฤษ จากนั้นรัฐบาลเมียนมาภายใต้การนำของนายอู๋ ได้พยายามฟื้นฟูพระพุทธศาสนาโดยจัดให้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๖ (นิรุกตสังคายนา) ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ โดยรัฐบาลเมียนมาได้มีมติพระเถระผู้เชี่ยวชาญพระไตรปิฎกไปจากประเทศไทย ศรีลังกา ลาว และกัมพูชา ให้เดินทางไปร่วมด้วย

ในการนี้ได้มีการอาราธนาพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) จากประเทศไทย ไปแสดงปาฐกถาธรรมพิเศษเป็นภาษาอังกฤษเรื่อง “ลักษณะที่น่าอัศจรรย์บางประการของพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท” ในครั้งนี้ด้วย และได้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกพร้อมคัมภีร์อรรถกถา และปกรณ์ที่ได้รับการสังคายนาแล้วออกเผยแพร่เป็นจำนวนมาก

๒) พระพุทธศาสนาเข้าสู่สาธารณรัฐอินโดนีเซีย พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาสู่ดินแดนอินโดนีเซียในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๓ คราวเดียวกับที่พระเจ้าอโศกมหาราชส่งพระโสณเถระกับพระอุตตรเถระเดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแถบนี้ เรื่องราวของประเทศอินโดนีเซียปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๒ เพราะได้เกิดอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ขึ้นอาณาจักรหนึ่ง ชื่อว่า “อาณาจักรศรีวิชัย” ซึ่งมีอิทธิพลครอบคลุมตั้งแต่ภาคใต้ของประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย และประเทศอินโดนีเซียทั้งหมด อาณาจักรศรีวิชัยนับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายาน และเชื่อว่านิกายมหายานในอาณาจักรนี้คงจะเป็นที่นับถือกันอย่างแพร่หลาย เพราะได้ค้นพบหลักฐานที่เป็นโบราณวัตถุเป็นจำนวนมาก ที่สำคัญ ได้แก่ พระพิมพ์ดินดิบและรูปพระโพธิสัตว์ ซึ่งสร้างขึ้นตามคติความเชื่อของผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายานโดยเฉพาะ

ในราวกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๓ บนเกาะชวาภาคกลาง ได้เกิดราชวงศ์ที่เข้มแข็งขึ้น ราชวงศ์หนึ่ง มีชื่อว่า “ราชวงศ์ไศเลนทร์” ซึ่งในภายหลังต่อมา กษัตริย์แห่งราชวงศ์ไศเลนทร์ได้เข้ามามีอำนาจปกครองอาณาจักรศรีวิชัย เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๕ ช่วงระยะนี้เองราชวงศ์ไศเลนทร์แห่งอาณาจักรศรีวิชัยได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับราชวงศ์ปาละแห่งแคว้นเบงกอล จึงทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกันขึ้น ที่สำคัญก็คือ อาณาจักรศรีวิชัยได้ส่งพระภิกษุไปศึกษาพระพุทธศาสนาที่มหาวิทยาลัยนาลันทาซึ่งพระมหากษัตริย์แห่งแคว้นเบงกอลให้การอุปถัมภ์เป็นอย่างดี อีกทั้งยังส่งพระภิกษุ ข่างฝีมือมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาและศิลปปะลาละ โดยเฉพาะการสร้างพระพุทธรูปให้แก่ชาวศรีวิชัยด้วย พระพุทธศาสนาในอินโดนีเซียถึงจุดเสื่อมโทรมมากในสมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๙ เมื่ออาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมลง และอาณาจักรมัชปาหิตขึ้นมาใช้อำนาจแทนที่

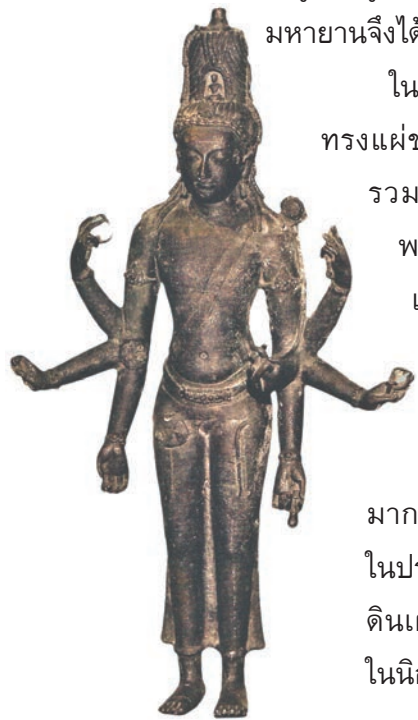

บุโรพุทโธ สร้างขึ้นในสมัยราชวงศ์ไศเลนทร์ เป็นศาสนสถานในพระพุทธศาสนานิกายมหายานที่ใหญ่ที่สุดในโลกแห่งหนึ่ง

ปรากฏว่ากษัตริย์พระองค์หนึ่งของอาณาจักรมชปาหิตพระนามว่า “ระเด่นปาทา” ทรงมีศรัทธาในศาสนาอิสลามมาก ได้ประกาศห้ามเผยแพร่พระพุทธศาสนาในอาณาจักรของพระองค์ และทรงยกย่องให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ

นับตั้งแต่นั้นมาศาสนาอิสลามก็แพร่หลายไปยังเกาะต่าง ๆ ของอินโดนีเซียอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นศาสนาที่ชาวอินโดนีเซียส่วนใหญ่นับถือในที่สุด ส่วนชาวอินโดนีเซียที่ยังมีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนานิกายมหายานและเถรวาทก็ยังคงมีอยู่บ้างประปรายในเกาะชวา เกาะสุมาตรา และเกาะบาหลี

๓) พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศมาเลเซีย ดินแดนของประเทศมาเลเซียแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนหนึ่งอยู่บนแหลมมลายูและอีกส่วนหนึ่งอยู่บนเกาะบอร์เนียว นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาสู่ดินแดนของประเทศมาเลเซียเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๓ โดยระยะแรกเป็นอย่ำนิกายเถรวาท แต่มีผู้นับถือไม่มาก จนกระทั่งถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๒ บริเวณแหลมมลายูตกอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรศรีวิชัย พระพุทธศาสนานิกายมหายานจึงได้เผยแผ่เข้ามาสู่บริเวณนี้

ใน พ.ศ. ๑๘๓๗ พ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งอาณาจักรสุโขทัย ทรงแผ่ขยายอาณาเขตลงมาทางตอนใต้ ได้เมืองนครศรีธรรมราช รวมถึงหัวเมืองมลายูทั้งหมดเป็นเมืองประเทศราช จึงทำให้พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทจากอาณาจักรสุโขทัยเผยแผ่เข้ามาสู่ดินแดนแหลมมลายูนี้ด้วย แต่เนื่องจากประชาชนบนแหลมมลายูนับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายานติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปีแล้ว พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทจึงไม่ค่อยมีอิทธิพลต่อผู้คนในบริเวณนี้มากนัก ดังจะเห็นได้จากหลักฐานที่เป็นโบราณวัตถุ ซึ่งค้นพบในประเทศมาเลเซียส่วนใหญ่จะเป็นรูปพระโพธิสัตว์หรือพระพิมพ์ดินเผา พระพิมพ์ดินดิบ ที่ล้วนถูกสร้างขึ้นตามลัทธิธรรมเนียมในนิกายมหายานทั้งสิ้น

พระพุทธศาสนาซึ่งเจริญรุ่งเรืองอยู่บนแหลมมลายูได้รับความกระทบกระเทือนอย่างหนักในรัชสมัยของพระเจ้าปรมศวรแห่งอาณาจักรมะละกา เมื่อพระองค์ได้ละทิ้งพระพุทธศาสนาหันไปนับถือศาสนาอิสลาม แต่ทว่าประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังนับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายานอยู่เช่นเดิม

จนกระทั่งถึงสมัยสุลต่านมะฮ์มุด ชะฮ์ พระองค์มีพระราชศรัทธาและเลื่อมใสศาสนาอิสลามมาก ทรงสั่งให้ทหารทำลายศาสนสถาน พระพุทธรูป เทวรูป ทั้งของพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์-ฮินดูจนหมดสิ้น แล้วให้ราษฎรหันมานับถือศาสนาอิสลามตามอย่างพระองค์ การกระทำในครั้งนี้ส่งผลให้อิทธิพลของพระพุทธศาสนานิกายมหายานสิ้นสุดลง และศาสนาอิสลามได้กลายเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศมาเลเซียสืบต่อมา

ในช่วงที่มาเลเซียตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษนั้น ได้มีชาวจีนนำพระพุทธศาสนานิกายมหายานจากประเทศจีนเข้ามาเผยแผ่ในประเทศมาเลเซียด้วย แต่ไม่ประสบความสำเร็จมากนัก จนกระทั่งมาเลเซียได้รับเอกราชจากอังกฤษเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ แล้ว และมีคณะสมณทูตจากประเทศไทย ศรีลังกา เมียนมา เดินทางเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทในประเทศมาเลเซียหลายคน จึงช่วยให้พระพุทธศาสนาในประเทศมาเลเซียได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาบ้าง

๔) พระพุทธศาสนาเข้าสู่สาธารณรัฐสิงคโปร์ สิงคโปร์เป็นเกาะขนาดเล็กอยู่ทางทิศใต้ของประเทศมาเลเซีย ซึ่งในอดีตก็เคยอยู่รวมเป็นสหพันธ์เดียวกับมาเลเซียมาก่อนและได้แยกตัวออกเป็นประเทศอิสระเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้ามายังสิงคโปร์จึงมีลักษณะเช่นเดียวกับมาเลเซีย กล่าวคือ นิกายที่ได้รับการเคารพนับถือมาก ได้แก่ นิกายมหายาน และด้วยเหตุที่พลเมืองส่วนใหญ่ของสิงคโปร์เป็นชาวจีน พระพุทธศาสนานิกายมหายานจึงมีความเจริญรุ่งเรืองและได้รับการประดิษฐานอยู่อย่างมั่นคง

วัดอนันตเมตยาราม สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายมหายาน
เป็นวัดไทยที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศสิงคโปร์

พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรโมฆพาศเป็นหลักฐานแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพระพุทธศาสนาในประเทศมาเลเซีย ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกัวลาลัมเปอร์
หมายเหตุ. จาก Bodhisattva Avalokitesvara Amoghapasa, โดย B. A. Lim, 2557, (<https://www.researchgate.net/>).

สิงคโปร์มีสมาคมของชาวพุทธประมาณ ๒,๐๐๐ สมาคม และมีวัดทางพระพุทธศาสนาประมาณ ๑๕๐ วัด ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นวัดฝ่ายนิกายมหายาน ส่วนวัดฝ่ายนิกายเถรวาทที่สำคัญ ๆ เช่น วัดศรีลังการามายณะ ของศรีลังกา และวัดอานันทเมตยาราม ของไทย

การเผยแผ่พระพุทธศาสนานิกายมหายานในสิงคโปร์กระทำกันอย่างจริงจังมากเป็นต้นว่า มีการแปลตำราและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาต่าง ๆ จัดตั้งโรงเรียนอบรมศาสนาจารย์ จัดตั้งโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาชื่อว่า “มหาโพธิ์” ซึ่งในโรงเรียนนี้จะทำการสอนพระพุทธศาสนาในทุกระดับชั้น

นอกจากนั้นพุทธสมาคมของชาวจีนยังได้ดำเนินกิจการสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ เช่น บริจาคอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคให้แก่ผู้ยากไร้ มอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนที่ยากจน ช่วยเหลือการฉกฉวยปล้นชิงทรัพย์ ตั้งศูนย์สงเคราะห์เด็กกำพร้าและคนชรา ส่วนองค์กรยูวพุทธแห่งสิงคโปร์ก็ได้มีการอบรมและจัดบรรยายธรรมทั้งภาคภาษาอังกฤษและภาคภาษาจีนกลาง สอนการสวดมนต์ ฝึกการนั่งสมาธิ การสันทนาธรรม และกิจกรรมอื่น ๆ กล่าวโดยสรุปชาวสิงคโปร์ไม่เพียงแต่นับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายานอย่างแน่นแฟ้นเท่านั้น แต่ยังได้นำหลักธรรมข้อที่ว่าด้วยความเมตตา กรุณา การให้ทาน มาปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ที่ตกทุกข์ได้ยากด้วย

๕) พระพุทธศาสนาเข้าสู่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พระพุทธศาสนาได้มีการเผยแผ่เข้ามาสู่ประเทศลาวในรัชกาลของพระเจ้าฟ้างุ้ม (พ.ศ. ๑๘๙๖-๑๙๑๔) แห่งอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งมีพระบรมเดชานุภาพมาก ชาวลาวยกย่องพระองค์ว่าทรงเป็นมหาราชพระองค์แรกของชาตินลาว

มูลเหตุที่พระพุทธศาสนาแผ่ขยายเข้ามาสู่ประเทศลาวในรัชสมัยของพระเจ้าฟ้างุ้ม เนื่องจากมเหสีของพระองค์ คือ พระนางแก้วยอดฟ้า เป็นพระราชธิดาของพระเจ้าศรีจุลราชแห่งเมืองอินทปรัสถ์ในอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งพระนางเคยเคารพนับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทมาตั้งแต่ครั้งที่อยู่เมืองอินทปรัสถ์แล้ว เมื่อพระนางเสด็จมาประทับที่อาณาจักรล้านช้างและพบเห็นชาวเมืองยังคงนับถือบูชาลัทธิผีสาบเทวดาอยู่ก็ไม่สบายพระทัย จึงกราบทูลให้พระเจ้าฟ้างุ้มแต่งคณะทูตไปทูลอาราธนาพระสงฆ์ เพื่อมาช่วยประดิษฐานพระพุทธศาสนาจากพระเจ้าศรีจุลราช ซึ่งพระเจ้าฟ้างุ้มก็ทรงกระทำตามคำแนะนำของพระนางแก้วยอดฟ้า เมื่อพระเจ้าศรีจุลราชทรงทราบพระราชประสงค์ของพระเจ้าฟ้างุ้มผู้เป็นพระราชบุตรเขยก็ตอบสนองด้วยดี โดยโปรดให้อาราธนาพระมหาปาสมันตเถระกับพระมหาเทพลังกานำพระสงฆ์ ๒๐ รูป เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่อาณาจักรล้านช้าง นอกจากนี้ ยังพระราชทานพระพุทธรูปปางอุ้มบาตรองค์หนึ่ง พระนามว่า “พระบาง” พร้อมทั้งพระไตรปิฎก และหล่อพระศรีมหาโพธิ์มาถวายแด่พระเจ้าฟ้างุ้มด้วย นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทก็เจริญรุ่งเรืองอยู่ในประเทศลาว และได้กลายเป็นศาสนาประจำชาติไปที่สุดในที่สุด

เมื่อพระเจ้าสามแสนไทยไตรภูวนาถพระโอรสของพระเจ้าฟ้างุ้มขึ้นครองราชย์ (พ.ศ. ๑๙๑๖-๑๙๘๕) ก็เอาพระทัยใส่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพราะพระองค์มีพระทัยใฝ่สันติ ชอบการบำเพ็ญบุญสร้างกุศล ได้โปรดให้สร้างวัดมโนรมย์ วัดอุโบสถ หอสมุดสำหรับเป็นที่ศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกและโรงเรียนปริยัติธรรมหลายแห่ง

พระพุทธศาสนาได้รับการวางรากฐานให้มีความมั่นคงมากขึ้น ในรัชสมัยของพระเจ้าโพธิสาร (พ.ศ. ๒๐๖๓-๒๐๙๐) พระองค์มีพระบรมราชโองการห้ามการประกอบพิธีทรงเจ้าเข้าผีทั่วราชอาณาจักร และให้ชาวลาวเลิกนับถือบูชาลัทธิผีสาบเทวดา โดยให้หันมานับถือพระพุทธศาสนาแทน

ในรัชกาลของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช (พ.ศ. ๒๐๙๑-๒๑๑๔) ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นมหาราชพระองค์ที่ ๒ ของลาว พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด ทั้งนี้ เป็นเพราะพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเอาพระทัยใส่ในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง เช่น โปรดให้สร้างพระธาตุบั้งพวน พระธาตุศรีโคตรบูร พระธาตุหลวง พระธาตุอิงฮัง ทรงสร้างพระพุทธรูปที่สำคัญ คือ พระองค์ดื้อ พระเสริม พระสุก พระใส พระอินทร์แปลง พระองค์แสน นอกจากนี้ ยังโปรดให้สร้างวัดต่าง ๆ ขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น วัดป่าร้อยศรีสังฆาร วัดปากนทอง วัดศรีเมือง วัดพระแก้ว กล่าวได้ว่าพุทธสถานที่สำคัญของประเทศลาวส่วนใหญ่ล้วนได้รับการสร้างขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชแทบทั้งสิ้น

หลังจากสิ้นรัชสมัยของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช พระพุทธศาสนาในประเทศลาวก็ไม่ค่อยเจริญรุ่งเรืองมากนัก แต่ด้วยเหตุที่ลาวมีอาณาเขตติดต่อกับไทยและประเทศทั้งสองก็มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น ดังนั้น อิทธิพลของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทจากไทยจึงได้เผยแผ่เข้าไปมีอิทธิพลอยู่ในประเทศลาวด้วย ซึ่งช่วยคำขวัญให้พระพุทธศาสนาในประเทศลาวสามารถดำรงอยู่ได้

เมื่อลาวต้องตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสใน พ.ศ. ๒๔๓๖ พระพุทธศาสนาในลาวก็เสื่อมโทรมลงเพราะขาดการทำนุบำรุงเอาใจใส่ แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีความสำคัญในฐานะที่เป็นศาสนาประจำชาติลาวสืบต่อมา

พระธาตุหลวงในประเทศลาว สร้างขึ้นในรัชสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา

แม้ในช่วงสงครามอินโดจีน พระพุทธศาสนาในลาวจะได้รับความกระทบกระเทือนมาก เพราะขาดการทำนุบำรุงดูแลเอาใจใส่ แต่ทว่าชาวลาวยังคงมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา อย่างแนบแน่น และพยายามช่วยกันประคับประคองพระพุทธศาสนาให้ตั้งมั่นอยู่ได้ เห็นได้จาก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรลาว ยังระบุไว้ด้วยว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และพระมหากษัตริย์เป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก”

ใน พ.ศ. ๒๕๑๘ ประเทศลาวถูกปกครองโดยระบอบคอมมิวนิสต์ ทำให้พระพุทธศาสนา ในประเทศลาวต้องประสบกับความเสื่อมโทรมลงไปเป็นอันมาก โดยรัฐบาลคอมมิวนิสต์ของลาว ได้พยายามลดบทบาทความสำคัญของพระพุทธศาสนาในทุกวิถีทาง เช่น ห้ามชาวบ้านทำบุญ ตักบาตร ไม่ให้มีการบวชพระภิกษุและสามเณรเพิ่ม ไม่ให้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ยกเลิก สมณศักดิ์ทุกระดับชั้น บังคับให้พระสงฆ์ทำหน้าที่ในการโฆษณาชวนเชื่อ เผยแพร่อุดมการณ์ ของพรรคคอมมิวนิสต์ รวมทั้งกำจัดพระสงฆ์ที่ไม่ให้ความร่วมมือ ซึ่งแม้จะถูกขัดขวางการปฏิบัติ ศาสนกิจ แต่ด้วยความที่พระพุทธศาสนาได้มีอิทธิพลฝังรากลึกอยู่ในสังคมลาวมานานหลายร้อยปี ก็ทำให้ชาวลาวยังไม่เลิกล้มถือพระพุทธศาสนา กระทั่งเหตุการณ์เริ่มผ่อนคลายลงใน พ.ศ. ๒๕๓๐ จึงเริ่มมีการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาอีกครั้งหนึ่ง

๖) พระพุทธศาสนาเข้าสู่ราชอาณาจักรกัมพูชา พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาสู่ ประเทศกัมพูชา เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๘ อันเป็นช่วงที่อาณาจักรฟูนันกำลังเจริญรุ่งเรือง อยู่ทางทิศใต้ของดินแดนที่เป็นประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน

พระพักตร์พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร บนยอดพระปรางค์ของปราสาทบายน ซึ่งเป็นศาสนสถานทางพระพุทธศาสนา นิกายมหายานขนาดใหญ่ในกัมพูชา

อาณาจักรฟูนันเป็นอาณาจักรใหญ่ซึ่งมีสัมพันธไมตรีอันดีกับประเทศจีนและอินเดีย จึงได้รับอิทธิพลการนับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายานจากประเทศทั้งสองด้วย อย่างไรก็ตาม ศาสนาที่เผยแผ่เข้ามายังอาณาจักรฟูนันในสมัยแรก ๆ คือ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ส่วนพระพุทธ- ศาสนาเผยแผ่เข้ามาทีหลัง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อาณาจักรฟูนันมีการนับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพระพุทธศาสนาปนกันอยู่ แต่ก่อนที่อาณาจักรฟูนันจะเสื่อมอำนาจลง พระพุทธศาสนานิกาย มหายานก็ได้รับการเอาใจใส่ทำนุบำรุงให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาก

อาณาจักรที่เรืองอำนาจและเข้ามามีอิทธิพลสืบแทนอาณาจักรฟูนัน คือ อาณาจักร เจนละ หลังจากสิ้นสมัยอาณาจักรเจนละแล้ว กัมพูชาก็เข้าสู่สมัยมหานครอันเป็นยุคที่อาณาจักร กัมพูชาหรือเขมรโบราณเรืองอำนาจสูงสุด เมื่อบ้านเมืองมีความมั่นคงเป็นปึกแผ่น กิจการทางด้าน ศาสนาก็เจริญรุ่งเรืองไปด้วย โดยเฉพาะในรัชสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (พ.ศ. ๑๗๒๔-๑๗๖๒) ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ในเวลานั้น พระพุทธศาสนาทั้งนิกายมหายานและนิกายเถรวาท ได้รับการทำนุบำรุงเอาใจใส่อย่างดียิ่ง เช่น โปรดให้สร้างวัดทั่วราชอาณาจักร ทรงสร้างนครธมขึ้น บริเวณใจกลางนครธมโปรดให้สร้างวิหารทางพระพุทธศาสนาขนาดใหญ่ เรียกว่า “ปราสาทบายน” ซึ่งประกอบด้วยหมู่พระปรางค์ใหญ่น้อยประมาณ ๕๐ องค์ ส่วนบนของพระปรางค์ทุกองค์ จะแกะสลักเป็นรูปพระพักตร์พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ทรงสร้างพระพุทธรูป “ชัยพุทธมหานาถ” เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๒๓ องค์ แล้วโปรดให้นำไปประดิษฐานยังวิหารต่าง ๆ ทั่วราชอาณาจักร ทรงนิมนต์พระสงฆ์เข้าไปบิณฑบาตในพระราชวังทุก ๆ วัน วันละ ๔๐๐ รูป นอกจากนี้ ยังมี เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่ง คือ พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ทรงส่ง พระโอรสพระองค์หนึ่ง (นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่า ทรงพระนามว่า “ตามลিনทะ”) ให้เดินทางไปศึกษาพระพุทธศาสนาที่ลังกา ตอนเดินทางกลับพระภิกษุตามลินทะก็ได้นำพระพุทธศาสนานิกาย ลังกาวงศ์เข้ามาเผยแผ่ในอาณาจักรกัมพูชาด้วย

ในช่วงสมัยหลังเมืองพระนคร อาณาจักรกัมพูชาได้มีการย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่ กรุงพนมเปญ และต้องทำสงครามขัดแย้งกับประเทศเพื่อนบ้านตลอดเวลา นอกจากนี้ บางครั้ง ราชวงศ์ของกัมพูชาก็เกิดการสู้รบแย่งชิงราชสมบัติกันเอง ดังนั้น จึงส่งผลให้พระพุทธศาสนาพลอย เสื่อมโทรมลงไปด้วย

พระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชาได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งในรัชสมัยของ พระเจ้าหริรัศมีรามธิบดี (นักองค์ด้วง) ซึ่งขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๔ โดยในรัชกาลของพระองค์ พระภิกษุชาวกัมพูชา ซึ่งได้รับการศึกษาทางด้านพระพุทธศาสนาจากกรุงเทพมหานคร ได้ร่วมมือกัน ฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองขึ้น ที่สำคัญ ได้แก่ การจัดตั้งโรงเรียนสอนพระปริยัติธรรม ชั้นสูงในกรุงพนมเปญ มีชื่อเรียกว่า “ศาลาบาลีชั้นสูง” และยังนำเอาานิคมยธรรมจากเมืองไทย เข้าไปประดิษฐานที่ประเทศกัมพูชาเป็นครั้งแรกอีกด้วย

นอกจากสงครามกับภายนอกประเทศแล้ว สภาพการเมืองภายในของเขมรหรือ กัมพูชาก็เป็นปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสู้รบทำสงครามกลางเมืองระหว่างชาวเขมรด้วยกัน โดยหลังจากที่กองทัพเขมรแดง (ที่เป็นกลุ่มชาวเขมรที่นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์) ได้รับชัยชนะในการทำสงครามกลางเมืองก็ได้ปราบปรามผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับระบอบการปกครองของตนอย่างรุนแรง ซึ่งมีทั้งชาวพุทธทั่วไปและพระภิกษุสงฆ์เป็นจำนวนมาก โดยวัดหลายแห่งถูกรื้อทำลาย หรือไม่ก็ ถูกดัดแปลงเป็นที่ตั้งของกองทหาร ศาสนสมบัติถูกปล้นสะดม ประกาศห้ามไม่ให้ประชาชนใส่บาตร ทำบุญ ไม่ให้ร่วมชุมนุมประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และให้พระสงฆ์หลายพันรูปลาสิกขาออกมาเป็นทหาร บางส่วนก็เดินทางลี้ภัยสงครามเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ปัญหาเหล่านี้ถือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความเจริญของพระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชา

ถึงแม้เขมรแดงจะหมดสิ้นอำนาจไปในปลาย พ.ศ. ๒๕๒๑ และรัฐบาลชุดใหม่ของประเทศกัมพูชาก็ได้การนำของนายเฮง สัมริน ซึ่งได้รับการหนุนหลังจากเวียดนามจะขึ้นมา มีอำนาจแทนที่ แต่สถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในกัมพูชาก็มิได้ดีขึ้น ทั้งนี้ เพราะทางรัฐบาล เฮง สัมริน ก็มีนโยบายไม่ให้ประชาชนนับถือศาสนา การเทศนาสั่งสอนประชาชนถือว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ห้ามทำบุญตักบาตร หนังสือและคัมภีร์ทางศาสนาถูกเผาทำลายทิ้ง นอกจากนี้ การที่วัดได้ถูกดัดแปลงให้เป็นที่ตั้งกองทหารของกลุ่มเขมรฝ่ายต่าง ๆ ทำให้วัดวาอารามกลายเป็นเป้าหมายถูกโจมตีด้วย ส่งผลให้วัด พระอุโบสถ พระพุทธรูปเสียหายจำนวนมาก ภายหลังสงครามกลางเมืองในกัมพูชาสงบลงใน พ.ศ. ๒๕๓๔ เมื่อบ้านเมืองกลับเข้าสู่ความสงบ ทั้งรัฐบาลและประชาชนกัมพูชาจึงได้ช่วยกันฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้กลับสู่ความรุ่งเรืองอีกครั้ง

๗) พระพุทธศาสนาเข้าสู่สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์กับจีนมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยที่จีนได้เข้ายึดเวียดนามเป็นเมืองขึ้น และทำการปกครองเวียดนามอยู่หลายร้อยปี จนเวียดนามเกือบจะกลายเป็นรัฐหนึ่งของจีน ดังนั้น เมื่อจีนนับถือศาสนาใด ศาสนานั้นก็จะเผยแผ่เข้ามาในเวียดนามด้วย เริ่มแรกอิทธิพลของลัทธิเต๋าและลัทธิขงจื้อได้เผยแผ่เข้ามาสู่เวียดนามก่อน จนถึง พ.ศ. ๗๓๒ คณะธรรมทูตจากจีนหลายคนจึงได้เดินทางเข้ามาเผยแผ่และประดิษฐานพระพุทธศาสนานิกายมหายานในเวียดนาม อย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนาในช่วงสมัยแรกเริ่มยังไม่เป็นที่นิยมนับถือกันอย่างแพร่หลายนัก กระทั่งถึง พ.ศ. ๑๕๑๒ เมื่อราชวงศ์ด่งได้ขึ้นมามีอำนาจปกครองเวียดนาม พระพุทธศาสนานิกายมหายานจึงได้รับการเอาใจใส่ ฟื้นฟู และเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายมากขึ้น

ตลอดสมัยการปกครองของราชวงศ์ด่ง ราชวงศ์เล (ตอนต้น) และราชวงศ์ลี พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองมาก ทั้งนี้ เพราะพระมหากษัตริย์เวียดนามเอาพระทัยใส่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี

อีกประการหนึ่งสืบเนื่องมาจากบทบาทของพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมเวียดนาม เพราะพระภิกษุส่วนใหญ่มักจะเป็นนักปราชญ์รอบรู้วิชาการต่าง ๆ นอกเหนือไปจากความรู้ ความเชี่ยวชาญในกิจการทางด้านพระพุทธศาสนา เช่น กฎหมาย วรรณคดี รัฐศาสตร์ จริยศาสตร์ ปรัชญา โหราศาสตร์ แพทยศาสตร์ ดังนั้น เมื่อประชาชนให้ความเคารพศรัทธาต่อพระภิกษุสงฆ์เป็นอย่างสูง จึงส่งผลให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนานิกายมหายานดำเนินไปได้อย่างสะดวกจนเป็นที่นับถือกันอย่างแพร่หลาย

พระพุทธศาสนานิกายมหายานเริ่มเสื่อมลงในสมัยราชวงศ์เจิ้น เมื่อเวียดนามต้องตกเป็นเมืองขึ้นของจีนในระหว่าง พ.ศ. ๑๙๕๗-๑๙๖๘ โดยจีนได้สนับสนุนให้มีการเผยแผ่ลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋าเข้ามายังเวียดนามอีกครั้งหนึ่ง รวมทั้งข้าราชการจีนก็ขัดขวางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น สั่งให้รื้อทำลายวัด วิหาร และยึดคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเอาไปเผาทิ้งเสียเป็นจำนวนมาก

ในสมัยราชวงศ์เล (ตอนปลาย) พระพุทธศาสนากียิ่งมีหมองม่นมากขึ้นอีก ทั้งนี้ เพราะพระภิกษุได้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวกับกิจการทางด้านการเมือง การบำเพ็ญเพียรตามพระธรรมวินัยถูกละเลย รวมทั้งพระมหากษัตริย์เองก็ได้เอาพระทัยใส่ที่จะฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้กลับคืนสู่ความเจริญรุ่งเรืองดังดั่งเก่า ส่งผลให้ประชาชนคลายความศรัทธาในพระพุทธศาสนาไปอีก

ในช่วง พ.ศ. ๒๐๗๑-๒๓๔๕ อันเป็นช่วงที่ราชวงศ์จิ้นแห่งเวียดนามเหนือและราชวงศ์เหงียนแห่งเวียดนามใต้แย่งชิงอำนาจกัน ก็ได้มีการสนับสนุนพระพุทธศาสนาที่ไม่บริสุทธิ์ให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพราะแต่ละฝ่ายต่างมุ่งหวังที่จะดึงชาวพุทธให้เข้ามาเป็นฐานกำลังสำคัญของตน ฉะนั้น ในระยะนี้พระพุทธศาสนาในเวียดนามจึงมีแต่เรื่องเวทมนตร์คาถาและอิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ มากกว่าที่จะเป็นการชี้แนะแนวทางให้ผู้มีความศรัทธาแน่นถือได้หลุดพ้นจากห้วงสังสารวัฏ

เมื่อเวียดนามตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสใน พ.ศ. ๒๔๒๖ พระพุทธศาสนาก็ได้รับความกระทบกระเทือนอย่างหนัก ทั้งนี้ เพราะชาวพุทธได้ร่วมมือกันจัดตั้งขบวนการชาตินิยมทำสงครามกองโจรสู้รบกับทหารฝรั่งเศส เพื่อปลดปล่อยเวียดนามให้เป็นอิสระ

วัดเจดีย์เทียนมู่ (Thien Mu Pagoda) เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนานิกายเซน มีจุดเด่นอยู่ที่เจดีย์สูง ๗ ชั้น แต่ละชั้นเชื่อว่าแทนชาติภพต่างๆ ของพระพุทธเจ้า

รัฐบาลฝรั่งเศสจึงดำเนินการตอบโต้ด้วยการเข้าควบคุมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอย่างใกล้ชิด ยึดคัมภีร์และหนังสือทางพระพุทธศาสนาเอาไปเผาทำลายเสียเป็นอันมาก การร่วมชุมนุมของพุทธศาสนิกชนเพื่อประกอบพิธีกรรมจะต้องได้รับอนุญาตจากทางการฝรั่งเศสก่อน นอกจากนี้ ชาวเวียดนามที่จะสมัครทำงานกับรัฐบาลฝรั่งเศสจะต้องโอนสัญชาติเป็นชาวฝรั่งเศส และต้องเปลี่ยนศาสนาหันไปนับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกด้วย จึงจะมีสิทธิอย่างสมบูรณ์ส่งผลให้ชาวเวียดนามจำนวนไม่น้อยหันไปนับถือคริสต์ศาสนา

นับตั้งแต่ยุคสมัยประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม มาจนเกิดสงครามเวียดนามอันยาวนาน พระพุทธศาสนาและชาวพุทธถูกทำลายมาโดยตลอด หลังสงครามเวียดนามยุติลง เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ได้รวมเป็นหนึ่งเดียว มีชื่อว่า “สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม” พระพุทธศาสนาซึ่งอยู่ในสภาพ “เสื่อมโทรมมาก” ก็ถูกกระหน่ำซ้ำเติมโดยพวกคอมมิวนิสต์เข้าไปอีก เช่น ประชาชนถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพทางศาสนา ห้ามเผยแพร่ศาสนาทุกศาสนา วัดและพระสงฆ์ถูกทำลายและกดขี่ข่มเหงเป็นจำนวนมาก ที่ดินของวัดถูกยึดเป็นของรัฐ ห้ามประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ห้ามทำบุญตักบาตร ห้ามอุปสมบท คัมภีร์ศาสนาถูกเผาทำลาย พระสงฆ์และชาวพุทธบางส่วนได้ลี้ภัยออกไปอยู่ต่างประเทศ ในที่นี้รวมถึงท่านติช นัท ฮันห์ ซึ่งได้ลี้ภัยไปอยู่ที่ประเทศฝรั่งเศส และได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่ที่หมู่บ้านพลัม ประเทศฝรั่งเศส

๑.๒ การนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน

ประเทศเพื่อนบ้านของเรา หลังจากรับพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสำคัญของตนแล้ว ก็พยายามพิทักษ์มรดกทางใจอันล้ำค่านี้ไว้อย่างสุดกำลัง แม้ว่าบางประเทศจะถูกปกครองด้วยลัทธิการเมืองที่ไม่ยอมให้ประชาชนแสดงว่าตนนับถือศาสนาใด ๆ ก็ตาม แต่ในส่วนลึกแห่งจิตใจของประชาชนแล้ว ก็ยังมีจิตศรัทธาในพระพุทธศาสนาอยู่ เพราะได้นับถือสืบทอดต่อกันมายาวนานต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบันพอสังเขป

๑) พระพุทธศาสนาในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา พระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมาในปัจจุบันนั้น กล่าวได้ว่าแม้มีปัญหาความวุ่นวายจากการเมืองภายในประเทศ แต่ก็มิได้เป็นอุปสรรคต่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในประเทศแต่อย่างใด เพราะพุทธศาสนิกชนชาวเมียนมายังคงให้ความเคารพและศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างไม่เสื่อมคลาย โดยรัฐบาลเมียนมาได้ให้ความสำคัญแก่พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ ใน พ.ศ. ๒๕๐๔ รัฐบาลเมียนมาได้ตรากฎหมายรับรองว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของเมียนมา รวมทั้งตรากฎหมายอื่น ๆ อีกมากมายที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้ถึงการให้ความสำคัญแก่พระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมา ที่มีพลเมืองที่เป็นพุทธศาสนิกชนกว่าร้อยละ ๘๙ ซึ่งถือเป็นพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศ

สำหรับผู้ที่เป็พุทธศาสนิกชนชาวเมียนมาก็ยังคงปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด มีการเข้าวัดทำบุญ รักษาอุโบสถศีลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนการปฏิบัติธรรมตามหลักวิปัสสนากรรมฐาน (สายยุบหนอ-พองหนอ) ดังจะเห็นได้จากการตั้งสำนักกรรมฐานขึ้นทั่วประเทศ ทั้งยังได้เผยแผ่ออกไปยังต่างประเทศด้วย และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายไปทั่วโลก เนื่องจากมีผู้คนจากประเทศต่าง ๆ ทั้งประเทศในแถบเอเชีย ยุโรป และสหรัฐอเมริกา เดินทางไปศึกษาวิปัสสนากรรมฐานที่ประเทศเมียนมา และนำกลับไปเผยแผ่ยังประเทศของตนเป็นจำนวนมาก รวมทั้งประเทศไทยด้วย นอกจากนี้ ชาวเมียนมายังมีค่านิยมให้ลูกบรรพชาเป็นสามเณรตั้งแต่อายุน้อย ๆ เพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยืนนาน และให้ความเคารพต่อพระสงฆ์และศาสนสถานอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการออก

พระธาตุอินทร์แขวน (ใจทิโย) ที่ประเทศเมียนมา มีธรรมเนียมปฏิบัติว่าพุทธศาสนิกชนต้องแต่งกายเรียบร้อย และห้ามผู้หญิงขึ้นไปปิดทองที่องค์พระธาตุ

กฎเกณฑ์สำหรับปฏิบัติตนในเขตพุทธสถาน เช่น ห้ามสวมรองเท้า ถู่น่อง และถูงเท้า ห้ามกางร่ม ห้ามสวมกางเกงขาสั้นหรือกระโปรงสั้นเวลาเข้าไปในบริเวณลานพระมหาเจดีย์หรือเขตพุทธาวาส หากผู้ใดฝ่าฝืนก็จะได้รับการลงโทษ หรือการร่วมแรงร่วมใจกันทำนุบำรุงวัดวาอาราม และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้อยู่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวเมียนมาตราบนานเท่านาน

วิถีชีวิตประจำวันของชาวเมียนมายังผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้นและเป็นวิถีชีวิตแบบชาวพุทธ เช่น ก่อนไปทำงานนอกบ้านและหลังเลิกงาน ชาวเมียนมาส่วนใหญ่จะไปแหวะที่วัดก่อนทุกครั้ง ทั้งนี้ เพื่อไปกราบพระธาตุเจดีย์ ไหว้พระสวดมนต์ สมาทานศีล นั่งสมาธิภาวนา

ในด้านการส่งเสริมการศึกษาทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ รัฐบาลเมียนมาได้กำหนดถวายนิยัตยัตแด่พระภิกษุสามเณรผู้ที่สามารถสอบไล่ได้มากน้อยตามลำดับชั้นที่สอบได้ รวมทั้งให้สิทธิพิเศษในการโดยสารยานพาหนะที่เป็นของรัฐบาลได้ทั่วประเทศโดยไม่ต้องเสียค่าโดยสาร ถือเป็นการให้ความสำคัญและช่วยในการสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุและสามเณรในการที่จะสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

สิ่งที่ถือว่าเป็นความก้าวหน้าในกิจการของพระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมาในปัจจุบัน คือ คณะสงฆ์ของประเทศเมียนมาได้ดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทจากทั่วโลก ดังใน พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้มีการก่อตั้งสมาคมพระพุทธศาสนาเถรวาทนานาชาติ และจัดประชุมครั้งแรกขึ้นในระหว่างวันที่ ๙-๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่เมืองย่างกุ้ง ประเทศเมียนมา และการประชุมครั้งที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๓-๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ที่เมืองสะกาย ประเทศเมียนมาอีกเช่นกัน โดยการประชุมดังกล่าวได้รับความร่วมมือจากคณะสงฆ์และนักวิชาการทางศาสนาจากหลายประเทศทั่วโลก ถือเป็นบทบาทสำคัญของคณะสงฆ์เมียนมาที่ได้ประสานความร่วมมือกันทางพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ

นอกจากนี้ พระสงฆ์ของเมียนมามีบทบาทสำคัญในทางการเมือง โดยได้จัดตั้งสหภาพยุวสงฆ์แห่งพม่า (All Burma Young Monks' Union) ในเขตปลดปล่อย เพื่อดำเนินการเรียกร้องและต่อสู้อย่างสันติตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของพระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมาที่เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเห็นได้ชัด

๒) พระพุทธศาสนาในสาธารณรัฐอินโดนีเซีย พระพุทธศาสนานิกายมหายาน เคยเจริญรุ่งเรืองในประเทศอินโดนีเซียมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๓ ดังปรากฏพุทธสถานที่สำคัญซึ่งหลงเหลือเป็นหลักฐานมาจนถึงปัจจุบันหลายแห่ง แต่หลังจากศาสนาอิสลามได้เข้ามาเผยแพร่และชาวชวา ก็ได้ยอมรับนับถือเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งมีผู้นับถือกว่าร้อยละ ๘๖ ของประชากรทั้งประเทศ ทำให้จำนวนประชากรที่นับถือพระพุทธศาสนาลดลงเหลือประมาณร้อยละ ๑ เท่านั้น

พุทธศาสนิกชนเข้าร่วมพิธีวันวิสาขบูชาที่บุโรพุทโธ ประเทศอินโดนีเซีย เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่ชาวพุทธในอินโดนีเซียร่วมกันสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันชาวอินโดนีเซียที่นับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายาน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่เกาะบาหลี แม้ว่ามีศาสนิกชนบางส่วนที่มีการยอมรับนับถือศาสนาฮินดูควบคู่ไปด้วย แต่ก็ถือว่าทั้งสองศาสนาสามารถผสมผสานกันได้เป็นอย่างดีและแน่นแฟ้นในวิถีชีวิตของชาวบาหลี โดยบุโรพุทโธยังคงเป็นศาสนสถานสำคัญที่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของพุทธศาสนิกชนในประเทศอินโดนีเซีย

ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ก็จะมีการร่วมกันประกอบพิธีเวียนเทียนรอบองค์พระเจดีย์ อันถือเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่ชาวพุทธในอินโดนีเซียร่วมกันสืบทอดและจรรโลงรักษาไว้

ความสนใจในพระพุทธศาสนาของชาวอินโดนีเซียในปัจจุบันนั้น ไม่ได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะชาวพุทธเท่านั้น แม้แต่รัฐบาลอินโดนีเซียเองที่ผู้นำเป็นคนมุสลิม ก็ยังให้การรับรองว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหนึ่งของชาวอินโดนีเซีย พร้อมทั้งประกาศให้วันวิสาขบูชาเป็นวันหยุดราชการ

ขณะเดียวกัน ภาครัฐก็ยังมีส่วนสนับสนุนในการจัดงานร่วมกับเครือข่ายองค์กรพุทธเป็นประจำทุกปีเช่นกัน การฉลองวันวิสาขบูชา ชาวพุทธในอินโดนีเซียจะฉลองกันเป็นเวลา ๑ เดือน ด้วยการปฏิบัติธรรม โดยชาวพุทธในประเทศอินโดนีเซียจะไม่เหมือนกับประเทศอื่นที่ฉลองกันเพียงวันเดียว แต่อินโดนีเซียมีการจัดงานฉลองเนื่องในวันวิสาขบูชาเป็นเวลานานนับเดือน

การดำเนินกิจกรรมทางศาสนา ก็ได้มีการจัดตั้งสมาคมเพื่อสอนพระพุทธศาสนาแก่เยาวชนของอินโดนีเซีย ด้วยการดำเนินกิจกรรมการบรรยายธรรม สอนการปฏิบัติสมาธิ และออกวารสารต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ เช่น วารสารวิปัสสนา วารสารธรรมจารีณี ทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้การดูแลของพุทธสมาคมอินโดนีเซีย ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงจาการ์ตา ทำหน้าที่ดูแลกิจกรรมทางศาสนา ตลอดจนเรื่องต่าง ๆ ของพุทธศาสนิกชนในประเทศอินโดนีเซีย

แม้ในปัจจุบันพระพุทธศาสนาในอินโดนีเซียจะได้รับการยอมรับจากทางรัฐบาลแล้ว หากแต่ก็ไม่ได้ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจัง แม้ว่าจะมีวัดทางพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในประเทศอินโดนีเซียกว่า ๑๕๐ วัด มีพุทธศาสนิกชนประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ คน อย่างไรก็ตาม จำนวนของพุทธศาสนิกชนในประเทศยังถือว่าน้อยเมื่อเทียบกับมุสลิมซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของอินโดนีเซีย แต่ถือว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีที่พระพุทธศาสนาเริ่มได้รับการยอมรับและมีความสำคัญมากขึ้นในดินแดนแห่งนี้

๓) พระพุทธศาสนาในประเทศมาเลเซีย ประเทศมาเลเซียเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ แต่ด้วยความที่ประเทศนี้ส่วนหนึ่งมีพลเมืองที่มีเชื้อสายจีน ไทย และเมียนมา ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงยังมีบทบาทในหมู่ชาวจีน ไทย และเมียนมา ซึ่งเป็นพลเมืองของประเทศมาเลเซีย แม้จะมีพุทธศาสนิกชนเพียงร้อยละ ๑๙ แต่ก็ถือเป็นศาสนาที่มีความสำคัญรองจากศาสนาอิสลาม

พระพุทธรูปปางไสยาสน์วัดไชยมังคลารามบนเกาะปีนัง เป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนในประเทศมาเลเซีย

ในปัจจุบันพุทธศาสนิกชนในประเทศมาเลเซีย ได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งสมาคมที่ดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาหลายสมาคม เช่น สมาคมผู้สอนพระพุทธศาสนา เป็นสมาคมที่ดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือพระธรรมเทศนาต่าง ๆ เป็นฉบับภาษาอังกฤษ และยังจัดทำหลักสูตรอบรมพระสงฆ์สำหรับทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยุวพุทธิกสมาคมแห่งมาเลเซีย เป็นสมาคมที่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นที่พบปะสังสรรค์และจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ร่วมกันของเหล่าหนุ่มสาวชาวมาเลเซีย สมาคมชาวพุทธแห่งมาเลเซีย ตั้งขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและทำหน้าที่สาธารณสงเคราะห์เพื่อชาวมาเลเซียที่ยากไร้ ศูนย์สมาธิวิปัสสนาแห่งชาวพุทธมาเลเซีย จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมสมาธิวิปัสสนากรรมฐานของพุทธศาสนิกชนชาวมาเลเซีย

นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งพุทธสมาคมในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของประเทศมาเลเซียด้วยการพยายามสร้างวัดใหม่ ๆ ขึ้นในประเทศมาเลเซีย ปัจจุบันมีทั้งวัดมหายานและวัดเถรวาทอยู่ในประเทศมาเลเซียราว ๘๐ วัด เป็นศูนย์รวมชาวพุทธ ทั้งจีน ไทย และเมียนมา โดยมีวัดไทยที่สำคัญอยู่หลายวัด เช่น วัดเชตวัน วัดไชยมงคลาราม

นอกจากนี้ ชาวพุทธในมาเลเซียยังคงมีการรวมตัวกันทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ ตัวอย่างเช่น เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑ สมาคมสงฆ์แห่งพุทธศาสนิกชนมาเลเซีย ได้จัดกิจกรรม “มหาสังฆทาน” ที่วัดถ่านเคียง ประเทศมาเลเซีย โดยคณะภิกษุและภิกษุณีของวัดถ่านเคียง พร้อมด้วยกลุ่มฆราวาสที่ร่วมกันจัดงานนี้ขึ้น โดยในปัจจุบันมีการนับถือพระพุทธศาสนานิกายที่สำคัญ ๒ นิกาย คือ มหายานและเถรวาท ซึ่งทั้ง ๒ นิกาย ก็มีการสร้างวัดประจำแต่ละนิกายขึ้นหลายวัด ซึ่งมีทั้งที่เป็นวัดของชาวมาเลเซียและวัดของชาวต่างประเทศ เช่น วัดไทย ซึ่งทั้งหมดเป็นวัดในมหานิกายกว่า ๗๙ วัด ซึ่งตั้งกระจายไปตามรัฐต่าง ๆ ได้แก่ รัฐเกดะห์ รัฐเปเร รัฐปะลิส และรัฐตรังกานู นอกจากนี้ ยังมีวัดเมียนมา วัดศรีลังกา และวัดที่ชาวจีนตั้งขึ้นอีกจำนวนหนึ่ง โดยวัดเหล่านี้มีหน้าที่สำคัญ คือ อบรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชน สอนวิปัสสนากรรมฐาน การสวดมนต์ รวมทั้งการจัดตั้งโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาวันเสาร์ อาทิตย์ และให้ความช่วยเหลือทางด้านสังคมสงเคราะห์อีกด้วย

๔) พระพุทธศาสนาในสาธารณรัฐสิงคโปร์ ประเทศสิงคโปร์ถือเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติและศาสนา โดยประชากรของสิงคโปร์จะนับถือศาสนาหลัก ๆ ได้แก่ พระพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม คริสต์ศาสนา และศาสนาฮินดู โดยมีอัตราส่วนของประชากรที่นับถือพระพุทธศาสนาของทั้งประเทศประมาณร้อยละ ๔.๒ ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่ของพุทธศาสนิกชนชาวสิงคโปร์เป็นชาวจีน คือ ประมาณร้อยละ ๙๐ ของพุทธศาสนิกชนทั่วประเทศ สำหรับนิกายที่มีผู้นับถือมากที่สุด ได้แก่ พระพุทธศาสนานิกายมหายาน

ปัจจุบันพระพุทธศาสนาในประเทศสิงคโปร์ได้รับความสนใจจากพุทธศาสนิกชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น อีกทั้งยังร่วมในสมาคมต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น สหพันธ์พุทธศาสนิกชนชาวสิงคโปร์ สหภาพพุทธศาสนิกชน สถาบันสตรีชาวพุทธสิงคโปร์ สมาคมพุทธศาสนาแห่งสิงคโปร์ องค์การยุวพุทธแห่งสิงคโปร์ และองค์การพุทธยานแห่งสิงคโปร์ โดยสมาคมทางพระพุทธศาสนาเหล่านี้มีการดำเนินกิจกรรมที่คล้ายกัน เช่น การแสดงพระธรรมเทศนา แสดงปาฐกถา หรืออภิปรายธรรมโดยพระสงฆ์ หรือฆราวาสผู้ทรงคุณวุฒิ และการจัดให้มีพิธีกรรมทางศาสนาในโอกาสสำคัญต่าง ๆ มีการแปลคัมภีร์และเอกสารทางพระพุทธศาสนาออกเป็นภาษาต่าง ๆ

พุทธศาสนิกชนชาวสิงคโปร์ยังได้รวมตัวกันเพื่อจัดตั้งพุทธสมาคมแห่งสิงคโปร์ ซึ่งปัจจุบันมีกว่า ๑,๘๐๐ แห่งทั่วประเทศ โดยนอกจากเป็นสมาคมที่มีจุดประสงค์เพื่อเผยแผ่และดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาแล้ว ชาวพุทธเหล่านี้ยังได้ดำเนินกิจการสาธารณกุศล เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้ ซึ่งถือเป็นการดำเนินตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาในเรื่องของความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ ซึ่งชาวพุทธที่ดีพึงกระทำต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติและศาสนา นอกจากนี้ ในปัจจุบันการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสิงคโปร์ยังได้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเป็นสื่อกลาง ดังเห็นได้จากการดำเนินงานของศูนย์ปฏิบัติพุทธสมาธิแห่งประเทศสิงคโปร์ ที่ริเริ่มผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) ออกมาชุดหนึ่งสำหรับเผยแผ่หลักธรรมคำสอนในอินเทอร์เน็ต เช่น เรื่อง “ขุมทรัพย์แห่งความจริง พระธรรมบทมีภาพประกอบ” (Treasury of Truth: Illustrated Dhammapada) โดยจัดทำเป็น ๓ ภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาสิงหล หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่ว่าด้วยเรื่อง “ธรรมชาติของชีวิตและความตาย” (The Nature of Life and Death) และเรื่อง “มงคลสูงสุด” (Maha Mangala Sutta)

ปัจจุบันประเทศสิงคโปร์มีวัดทางพระพุทธศาสนาอยู่ประมาณ ๑๑๒ วัด ส่วนใหญ่เป็นวัดของฝ่ายมหายาน ในจำนวนนี้มีวัดไทยอยู่ประมาณ ๒๐ วัด วัดไทยที่สำคัญ เช่น วัดป่าเลไลยก์ วัดอานันทเมตตยาราม วัดกามุจนาธรรม เป็นศูนย์รวมใจของพุทธศาสนิกชนในสิงคโปร์

วัดศากยมุนีพุทธคยา (Sakya Muni Buddha Gaya Temple) ประเทศสิงคโปร์ เป็นศาสนสถานสำคัญทางพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ที่เป็นศูนย์รวมความศรัทธาของชาวสิงคโปร์

๕) พระพุทธศาสนาในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปัจจุบัน

หลังจากประเทศลาวเริ่มเข้าสู่ภาวะสงบสุขจากปัญหาการเมืองภายในประเทศ จึงเริ่มมี

พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของคนลาว (จากภาพ) พุทธศาสนิกชนชาวลาวยืนในหลวงพระบาง กำลังตักบาตรข้าวเหนียว

การพยายามฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นอีกครั้ง หลังจากซบเซาลงเนื่องจากปัญหาภายในประเทศ โดยส่วนหนึ่งได้รับความร่วมมือจาก พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนชาวไทย ที่ได้เข้าไปช่วยให้พระพุทธศาสนาในประเทศลาว กลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง เพราะอย่างไรก็ตาม ประเทศลาวก็ได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีประชากร ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนากว่าร้อยละ ๙๐ ของประชากรทั้งหมดในประเทศ

สถานการณ์พระพุทธศาสนาในประเทศลาวปัจจุบัน ก็ยังคงเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของประชาชน ทั้งยังมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านต่าง ๆ โดย พระสงฆ์ก็ยังคงเป็นที่พึ่งของชุมชน คอยให้

คำปรึกษา ช่วยเหลือในสิ่งต่าง ๆ จนกล่าวได้ว่าวัดในประเทศลาวถือเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณของประชาชนชาวลาว และเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมของชุมชน นอกจากนี้ ประเพณี พิธีกรรมที่สำคัญของประเทศส่วนใหญ่ก็มามีที่มาจากพระพุทธศาสนา เช่น ประเพณีงานทำบุญ พระธาตุหลวง ซึ่งปัจจุบันถือเป็นประเพณีที่สำคัญประจำชาติของลาว

สำหรับการศึกษาของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นศาสนทายาทสำคัญที่จะสืบทอดพระพุทธศาสนา ก็ได้มีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนา หรือวิทยาลัยสงฆ์ โดยปัจจุบันตั้งอยู่ที่วัดองค์ต่อมหาวิหาร นครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งพระสงฆ์ที่ศึกษาจบแล้วจะได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการของประเทศ และมีสิทธิได้รับการขนานนามว่า “มหา”

สำหรับหลักสูตรการเรียนการสอนในสถาบันแห่งนี้ได้จัดให้มีการเรียนการสอนทั้ง พระปริยัติธรรม และวิชาการสมัยใหม่ เช่น ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาลาว ภาษาอังกฤษ ศาสนา ปรัชญา จิตวิทยา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมวิทยา การศึกษา สุขภาพ ตลอดจนโหราศาสตร์ นอกจากนั้นพระสงฆ์ที่ศึกษาจบแล้วจะต้องอยู่ปฏิบัติงานในสมณเพศอย่างน้อย ๒ ปี จึงจะสามารถลาสิกขาได้

นอกจากจะมีการเรียนการสอนตามหลักสูตรแล้ว สถาบันยังได้จัดให้มีกิจกรรมเพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอีกหลายประการ เช่น การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การอบรมพระวิปัสสนาจารย์ การอบรมพระธรรมกถึก การศึกษาภาษาบาลี การจัดพิมพ์วารสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ยังมีวิทยาลัยสงฆ์อีกแห่งตั้งอยู่ที่แขวงจำปาศักดิ์ ซึ่งดำเนินการเรียนการสอนคล้ายกันกับที่นครหลวงเวียงจันทน์ นอกจากนี้ ยังมีการจัดส่งพระสงฆ์ลาวเข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ของประเทศไทย คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รวมทั้งวิทยาเขตตามภูมิภาคต่าง ๆ มีพระสงฆ์ลาวเข้ามาศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทจำนวนมาก ส่วนใหญ่พระสงฆ์เหล่านี้ถือเป็นกำลังสำคัญที่จะกลับไปพัฒนาพระพุทธศาสนาในประเทศลาวให้เจริญยิ่งขึ้นในอนาคต

กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาในประเทศลาวปัจจุบันมีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงขึ้น เนื่องจากชาวลาวมีความเคารพและศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่น โดยประชาชนนิยมทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และทางราชการก็กำหนดให้เป็นวันหยุดราชการ ตลอดจนการอุปสมบทก็ยังคงเป็นธรรมเนียมที่ผู้ชายของลาวในวัยครบเกณฑ์จะต้องเข้าบวชเรียนในพระพุทธศาสนา รวมทั้งมีการสร้างวัดลาวขึ้นในต่างประเทศหลายวัด เช่น สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย

๖) พระพุทธศาสนาในราชอาณาจักรกัมพูชา พระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชา

กล่าวได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่ค่อนข้างได้รับผลกระทบจากปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศ

ทำให้พระพุทธศาสนาของกัมพูชาเกิดสภาวะชะงักงันไปเป็นเวลานาน จนกระทั่งหลังสงครามกลางเมืองใน พ.ศ. ๒๕๓๔ พระพุทธศาสนาเริ่มได้รับการฟื้นฟูอีกครั้งในฐานะที่เป็นศาสนาประจำชาติที่มีประชากรกว่าร้อยละ ๙๕ นับถือ โดยรัฐบาลกัมพูชาให้การส่งเสริมให้ชาวกัมพูชาเข้ารับการอุปสมบท การสนับสนุนให้พิธีกรรมของทางราชการที่จะต้องมีการมีพระสงฆ์เข้าร่วมในการประกอบพิธีด้วย ทั้งยังให้วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นวันหยุดราชการ ตลอดจนบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามที่สำคัญ ซึ่งเสียหายจากภัยสงคราม เพื่อให้สามารถใช้ประกอบศาสนกิจได้ดังเดิม

ทั้งรัฐบาลและประชาชนชาวกัมพูชาพยายามทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง (จากภาพ) พระสงฆ์กำลังบิณฑบาตในเมืองพระตะบอง

ในการศึกษา มีการจัดตั้งโรงเรียนหรือองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่สอนเฉพาะพระธรรมวินัยแก่พระภิกษุสามเณร ซึ่งมีอยู่ทั่วประเทศ เช่น การฟื้นฟูมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาพระสิหนุราช ให้เป็นศูนย์ศึกษาพระธรรมวินัย การจัดตั้งสถาบันพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมวรรณคดี สำหรับพระภิกษุและประชาชนทั่วไป ได้เข้าไปศึกษาค้นคว้า การตั้งสมาคมชาวพุทธเขมรและสมาคมเพื่อการพัฒนาและธำรงรักษาพระพุทธศาสนา

รัฐบาลกัมพูชาได้สนับสนุนให้พุทธศาสนิกชนเข้ามาบรรพชาอุปสมบทมากขึ้น เพื่อสืบทอดและธำรงรักษาพระพุทธศาสนา

มีการเทศนาสั่งสอนหลักธรรมทางศาสนาให้แก่พุทธศาสนิกชนไปตลอดทั้งเส้นทางที่ขบวนธรรมยาตราผ่าน พร้อมทั้งสอนศีล ๕ ให้แก่เด็ก มีการสวดมนต์และปลูกต้นไม้เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมให้มีความรักความเมตตาแก่ผู้ป่วยโรคเอดส์ นับเป็นกิจกรรมดี ๆ ที่ชาวกัมพูชาเริ่มขึ้นเพื่อจรรโลงพระพุทธศาสนาและสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้กับประชาชนชาวกัมพูชา ปัจจุบันรัฐบาลกัมพูชาได้สนับสนุนให้ชาวพุทธเข้ามาบรรพชาอุปสมบท และส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรให้ได้รับการศึกษา เพื่อให้พระพุทธศาสนากลับมาเจริญรุ่งเรืองอีกครั้ง ปัจจุบันประชาชนกัมพูชาร้อยละ ๙๕ นับถือพระพุทธศาสนา และคณะสงฆ์แห่งกัมพูชาแบ่งเป็น ๒ นิกาย คือ มหานิกายและธรรมยุติกนิกาย มีสมเด็จพระสังฆราชนิกายละ ๑ พระองค์

๗) พระพุทธศาสนาในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม หลังจากสงครามอินโดจีนสิ้นสุดลงใน พ.ศ. ๒๕๓๐ พระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนามได้เริ่มฟื้นตัวอีกครั้ง รัฐบาลของเวียดนามได้ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในการนับถือศาสนามากขึ้น มีการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามที่เสียหายจากภัยสงคราม ซึ่งถือเป็นสัญญาณแห่งการเริ่มต้นฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนามอีกครั้งหนึ่ง โดยรัฐบาลเวียดนามได้ให้การสนับสนุนการอบรมเผยแผ่ธรรมะ มีการกำหนดหลักสูตรพระพุทธศาสนาให้อยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนของประเทศ รวมทั้งการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนสมณทูตกับประเทศใกล้เคียง เช่น ไทย เมียนมา กัมพูชา จีน

นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นต้นมา รัฐบาลเวียดนามได้มีการรวบรวมชาวพุทธทุกนิกายและองค์กรต่าง ๆ ทั่วประเทศเวียดนาม เพื่อจัดตั้ง “ชุมชนชาวพุทธแห่งเวียดนาม” ในการร่วมฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นอีกครั้งภายหลังการรวมชาติ ภายใต้คำขวัญว่า “ธรรมะ-ชาติ-สังคมนิยม” และร่วมกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อนำความสงบสุขและสันติภาพมาสู่โลก รวมทั้งได้จัดตั้งองค์กรระดับชาติ ๕ องค์กร และได้มีการแปลและพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นภาษาเวียดนามด้วย ทุกวันนี้ ภิกษุ ภิกษุณี สามเณร แม่ชี และสาวกพุทธบริษัททั้งหลาย อยู่ภายใต้การนำของชุมชนชาวพุทธแห่งเวียดนาม ที่มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการปฏิรูปและการเปลี่ยนแปลงของประเทศไปสู่สิ่งใหม่ ๆ นอกจากนี้ เมื่อต้น พ.ศ. ๒๕๔๘ ทางรัฐบาลเวียดนามยังได้อาราธนาท่านติช นัท ฮันห์ พระภิกษุชาวเวียดนาม ซึ่งพำนักอยู่ในประเทศฝรั่งเศส กลับมาจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ณ มาตุภูมิในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งได้รับความสนใจจากชาวพุทธทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก

การจัดการประชุมชาวนานาชาติเนื่องในวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของโลกประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งจัดขึ้นที่เมืองนิญบิญ ประเทศเวียดนาม หมายเหตุ. จาก เวียดนามเตรียมถกภาวะผู้นำโลก เพื่อสันติภาพในการประชุมวิสาขบูชาโลก ครั้งที่ ๑๖, โดย The Buddha, 2565, (<http://thebuddh.com/>).

ใน พ.ศ. ๒๕๖๒ ประเทศเวียดนามได้รับคัดเลือกให้เป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมชาวนานาชาติ เนื่องในวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของโลก ณ เมืองนิญบิญ ซึ่งการเป็นเจ้าภาพในการประชุมครั้งนี้ถือเป็นก้าวสำคัญของพระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนามที่แสดงศักยภาพของพุทธศาสนิกชนในเวทีนานาชาติ

๒. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

๒.๑ พระพุทธศาสนาช่วยสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสันติ พระพุทธเจ้าทรงเน้นว่าผู้ปกครองประเทศนอกจากจะมีคุณธรรมของผู้ปกครอง และมีความสามารถในการบริหารประเทศของตนให้สงบสุขแล้ว ยังต้องสร้างสัมพันธไมตรีกับมิตรประเทศข้างเคียง เพื่อความเข้าใจอันดีและอยู่ร่วมกันอย่างสันติด้วย ดังนั้น จึงมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลายประการที่เอื้อต่อการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑) การสร้างสัมพันธ์ไมตรีตามแนวทางของพระเจ้าอโศกมหาราช พระเจ้า

อโศกมหาราชทรงประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ในการปกครองประเทศและสร้างสัมพันธ์ไมตรีกับมิตรประเทศอย่างได้ผล แนวทางของพระองค์จึงมีชื่อเรียกกันว่า “ธรรมวิชัย” (ชนะด้วยธรรม) จนพระมหากษัตริย์ในยุคต่อ ๆ มายึดถือเป็นแบบฉบับในการปกครองประเทศ แนวทางสร้างสัมพันธ์ไมตรีของพระเจ้าอโศกมหาราชตามที่ปรากฏในศิลาจารึกของพระองค์ มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

แนวทางสร้างสัมพันธ์ไมตรีของพระเจ้าอโศกมหาราช

๑. ให้สิทธิ เสรีภาพในการเผยแผ่ศาสนา จะต้องไม่ขัดขวางหรือดูหมิ่นศาสนาอื่น เพราะศาสนาทุกศาสนาล้วนแต่มีจุดหมายปลายทางเดียวกัน คือ สั่งสอนให้บุคคลกระทำความดีละเว้นความชั่ว นอกจากนี้ ต้องให้ความยกย่องนับถือศาสนิกชนของศาสนาอื่น โดยปราศจากข้อรังเกียจียดฉันท์
๒. ให้ความเอื้อเฟื้อแก่ลัทธิศาสนาอื่นที่เผยแผ่เข้ามาสู่ประเทศของเรา ตามสมควรแก่กาลเทศะ โดยปราศจากการแบ่งแยกว่าควรทำนุบำรุงศาสนาใดมากกว่าศาสนาอื่น
๓. สร้างความปรองดองสมานฉันท์ระหว่างกัน ด้วยการยินดียิ่งรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของมิตรประเทศ รู้จักการเสียสละ และการประสานผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน
๔. พยายามละเว้นการสร้างข้อพิพาท การทำสงคราม การกล่าวโจมตีให้ร้ายต่อกัน ถ้าหากจะต้องแข่งขันเอาชนะกัน ก็ควรเอาชนะกันด้วยธรรม หรือที่เรียกว่า “ธรรมวิชัย” อันเป็นชัยชนะขั้นสูงสุด

หัวเสาอโศกรูปสิงห์
ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ประเทศอินเดีย

หัวเสาอโศกรูปสิงห์
ที่กรุงเวสาลี แคว้นวัชชี ประเทศอินเดีย

กล่าวโดยสรุป ถ้าผู้ปกครองประเทศนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการปกครองประเทศและสร้างสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังกรณีของพระเจ้าอโศกมหาราชแล้ว ก็ย่อมจะเกิดความสงบสุข ไม่เฉพาะภายในประเทศของตนเองเท่านั้น หากรวมถึงประเทศเพื่อนบ้านตลอดจนประชาคมโลกทั้งหมดอีกด้วย

๒) การสร้างสัมพันธ์ไมตรีตามหลักสารณียธรรม แก่นของสารณียธรรม คือ

ความปรารถนาดีต่อกัน เอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางสร้างสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศได้อย่างดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมตตาการุณกรรม

คือ **แสดงออกซึ่งความเป็นมิตรทางกายต่อประเทศเพื่อนบ้าน** เช่น เมื่อมิตรประเทศประสบภัยต่างๆ เช่น อุทกภัย ทุพภิกขภัย แผ่นดินไหว เกิดโรคระบาด ประเทศเราก็กู้ส่งเครื่องอุปโภค บริโภค ยารักษาโรค คณะแพทย์ หรือเงินตราไปช่วยเหลือตามกำลังความสามารถ ซึ่งการกระทำเช่นนี้ย่อมทำให้มิตรประเทศเกิดความรู้สึกซาบซึ้งและสำนึกในบุญคุณที่ประเทศของเราแสดงออกต่อเขา และย่อมจะตอบแทนด้วยการพยายามดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรต่อประเทศของเรา

เมตตาวาจีกรรม

คือ **มีการกระทำทางวาจาที่แสดงออกถึงความปรารถนาดีต่อมิตรประเทศ** เช่น ไม่กล่าวติเตียน ให้ร้าย หรือกล่าวโจมตีต่อมิตรประเทศ ไม่ออกแถลงการณ์หรือแถลงข่าวสารอันจะทำให้มิตรประเทศได้รับความเสียหาย ถ้ามีปัญหาข้อพิพาทเกิดขึ้นก็หาทางยุติด้วยการเจรจาทางการทูต นอกจากนี้ ควรกล่าวยกย่อง ชมเชยมิตรประเทศตามโอกาสอันควร การประพาดิเช่นนี้ย่อมเป็นการส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีให้แน่นแฟ้นขึ้น และจะทำให้ประเทศต่างๆ ระลึกถึงประเทศเราในทางที่ดี

เมตตาโมกขกรรม

คือ **มีจิตใจปรารถนาดีต่อมิตรประเทศ** ปราศจากอกุศลจิต ไม่คิดหาวาระแวง ไม่พยายามชักจูงมิตรประเทศดำเนินนโยบายก่อสงคราม แต่ให้คำแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชาติบ้านเมือง

การเจริญสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ได้มากมาย เช่น หลักสารณียธรรม หลักสังคหวัตถุ ๔

สาธารณโภคีตา

คือ การแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยชอบธรรมแก่มิตรประเทศ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างประเทศ กล่าวคือ ประเทศที่ร่ำรวยควรให้ความช่วยเหลือประเทศที่ยากจนกว่าด้วยการส่งอาหาร เครื่องอุปโภค เครื่องมือประกอบอาชีพไปช่วยหรือให้คำแนะนำทางวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ แม้แต่ประเทศไทยของเราเองก็ได้รับความช่วยเหลือทำนองนี้อยู่ตลอดเวลาจากมิตรประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา เยอรมนี ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย หรือในอีกประการหนึ่ง แม่น้ำบางสายถึงแม้จะมีต้นกำเนิดอยู่ในประเทศของเรา ถ้าหากไหลผ่านเข้าไปในดินแดนของประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศเพื่อนบ้านได้ร่วมใช้ประโยชน์ด้วย เราก็ควรรักษาอย่างดี ไม่สร้างมลพิษให้เกิดขึ้นจนกลายเป็นน้ำเน่าเสีย ไม่สร้างเขื่อนกักเก็บหรือเปลี่ยนเส้นทางของกระแสน้ำ การเฉลี่ยแบ่งปันผลประโยชน์ของตนที่ได้มาโดยชอบธรรมให้แก่ผู้อื่นแบบสงเคราะห์หรืออนุเคราะห์นี้ ทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นหลักปฏิบัติต่อกันระหว่างมิตร และยังเป็นสิ่งที่ตั้งให้ระลึกถึงกันในทางที่ดีอีกอย่างหนึ่ง

ศีลสามัญญตา

คือ มีหลักความประพฤติ (ศีล) เสมอกับมิตรประเทศ และไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของประเทศอื่น โดยการดำเนินนโยบายต่างประเทศให้สอดคล้องกับมติสากล หรือสอดคล้องกับหลักการขององค์การสหประชาชาติ กล่าวคือ แก้ไขปัญหาระหว่างประเทศด้วยวิธีการทางการทูต ช่วยผดุงสันติภาพของโลก เคารพในอธิปไตยของประเทศอื่น ไม่ใช้แสนยานุภาพทางทหารข่มขู่หรือเอาเปรียบประเทศที่ด้อยอำนาจกว่า ไม่ให้ประเทศของตนเป็นที่พักพิงหรือเป็นที่ซ่อนสมุขของผู้ก่อการร้าย สนับสนุนการปราบปรามสิ่งเสพติด ละเว้นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่อยู่ในขอบเขตของประเทศของตน ทั้งนี้ เพราะปัจจุบันนี้โลกแคบลง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับประเทศใดประเทศหนึ่ง ย่อมส่งผลต่อเสถียรภาพของประเทศเพื่อนบ้าน สันติสุขของภูมิภาคหรือของโลกด้วย

ทฤษฎีสามัญญตา

คือ มีความคิดเห็นตรงกันกับประเทศอื่น การอยู่ร่วมกับประเทศอื่น ๆ นั้น เราต้องยอมรับกฎเกณฑ์กติกาที่นานาชาติกำหนดไว้ แม้ว่าบางครั้งเราอาจจะไม่เห็นด้วย แต่ถ้าเสียงส่วนใหญ่เขาเห็นชอบเราก็ควรปฏิบัติตาม เช่น ทั่วโลกมีนโยบายต่อต้านขบวนการก่อการร้าย ประเทศไทยของเราก็ต้องคอยสอดส่องไม่ให้ผู้ก่อการร้ายใช้ประเทศของเราเป็นฐานปฏิบัติการหรือเป็นแหล่งซ่อนสมุขกำลัง รวมทั้งต้องให้ข้อมูลข่าวสารแลกเปลี่ยนกับมิตรประเทศ หรือองค์การสหประชาชาติ ลงมติไม่ยอมติดต่อกับหาสมาคมกับบางประเทศ เราก็ต้องทำตามแม้ว่าประเทศนั้นอาจจะมิได้มีผลประโยชน์ทางการค้ากับประเทศเรามาก เพราะหากเราไม่ปฏิบัติตามก็เสมือนหนึ่งเป็นการฝ่าฝืนมติของสังคมโลก อาจทำให้ถูกติเตียนและถูกประชาคมโลกคว่ำบาตรตามไปด้วย

เรื่องน่ารู้

หลักธรรมเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่น

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประการหนึ่งสอนเรื่องการผูกไมตรีกัน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสัมพันธไมตรีกับเพื่อนบ้านได้ คือ “สังคหวัตถุ ๔” ได้แก่

๑. ทาน คือ การให้หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น เมื่อมิตรประเทศประสบภัยพิบัติต่างๆ ก็อาจส่งอาหาร เวชภัณฑ์ เครื่องอุปโภคไปช่วยเหลือตามกำลังความสามารถ

๒. ปิยวาจา คือ มีวาจาอันเป็นที่รัก หมายถึง เจรจากันด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ สุภาพ เหมาะสมกับกาลเทศะเป็นประโยชน์ ไม่เพ้อเจ้อ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญต่อการพูดเป็นอย่างดี เพราะการเจรจาสื่อสารจะได้ผลดีหรือเสียก็ขึ้นอยู่กับคำพูดทั้งสิ้น

๓. อัตถจริยา คือ การประพฤติตนเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เช่น ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่เพื่อนบ้าน หรือเมื่อมิตรประเทศประสบปัญหา ก็ให้ความช่วยเหลือ ไม่นิ่งดูเฉย

๔. สมานัตตตา คือ การวางตัวเหมาะสมกับภาวะของตน เช่น ให้ความนับถือประเทศต่างๆ ว่ามีฐานะและศักดิ์ศรีทัดเทียมกับเรา ไม่ดูหมิ่นว่าผู้อื่นด้อยหรือขาดความเจริญกว่า

๒.๒ พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย

วิถีชีวิตคนไทยผูกพันกับพระพุทธศาสนามาตลอด คำสอนของพระพุทธศาสนาได้แทรกซึมเข้าไปยังจิตใจของคนไทย ตลอดถึงกิจกรรมแทบทุกด้านของชีวิตมาเป็นเวลายาวนาน โดยเฉพาะในด้านจิตใจได้หล่อหลอมเป็นลักษณะนิสัยซึ่งไม่มีชนชาติใดเหมือน เช่น ความมีจิตใจกว้างขวาง ใจบุญสุนทาน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นมิตรกับคนอื่นได้ง่าย ยิ้มแย้มแจ่มใส จนได้รับสมญานามว่า “สยามเมืองยิ้ม”

ประเพณีและพิธีการต่าง ๆ ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม แม้ประเพณีบางอย่างที่ไม่มีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนามาก่อน ภายหลังก็นำแนวคิดในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาแทรกอยู่ด้วย เช่น ประเพณีลอยกระทง ซึ่งเดิมกระทำเพื่อขอขมาแม่พระคงคา ก็เพิ่มจุดประสงค์ของการลอยกระทงใหม่ เป็นลอยกระทงเพื่อบูชาพระพุทธบาท ณ ริมฝั่งนิมมทานที ในภาคใต้ของประเทศอินเดีย

ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญของวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมไทยสามารถสรุปได้ ดังนี้

๑) ในด้านวงจรชีวิตของบุคคล มีพิธีกรรมที่กระทำตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น ตั้งชื่อเกิด โกนผมไฟ บวช แต่งงาน ทำบุญอายุ พิธีศพ กระทำตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา โดยการบริจาคทาน รักษาศีล และเจริญภาวนาตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

๒) ในด้านวงจรกาลเวลาของสังคมและชุมชน

พระพุทธศาสนาได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชน ดังจะเห็นได้จากงานประเพณีและเทศกาลประจำปีต่าง ๆ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา พิธีทอดกฐิน และที่นำมาเกี่ยวข้องกับคติทางพระพุทธศาสนา เช่น วันลอยกระทง วันสงกรานต์

๓) ในด้านภาษา

ภาษาเป็นส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรม ภาษาไทยที่ได้รับยกย่องว่าเป็นภาษาที่ไพเราะ สละสลวย ร่ารวยคำสัมผัสคล้องจองกันดีนั้น ส่วนมากมีรากฐานมาจากภาษาบาลีและสันสกฤตอันเป็นภาษาทางพระพุทธศาสนา ยิ่งกว่านั้นบทประพันธ์และบทกวีสำคัญ ๆ ที่เป็นมรดกตกทอดมาแต่โบราณกาล ส่วนมากก็ได้อิทธิพลมาจากภาษาบาลีและสันสกฤต เช่น คำไทยว่า “สมบุรณ์” มาจากภาษาสันสกฤตว่า “สมบุรณ”

๔) ในด้านศิลปะและดนตรี

ศิลปะและดนตรีได้รับแรงบันดาลใจจากพระพุทธศาสนาอยู่ไม่น้อย เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางสังคม ศิลปะและดนตรีจึงอาศัยวัดเป็นที่จัดแสดงหรือปรากฏตัว ดนตรีถูกสอดแทรกเข้ากับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสม จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นด้วยแรงบันดาลใจและแรงศรัทธาในพระพุทธศาสนา และช่วยเป็นสื่อถ่ายทอดหลักธรรมให้กับประชาชนไทยได้เป็นอย่างดี

วัดเป็นศาสนสถานที่รวมงานศิลปกรรมที่มีความงดงามที่สะท้อนถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนา (จากภาพ) วัดร่องขุน จังหวัดเชียงราย ออกแบบและก่อสร้างโดยอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และเป็นพุทธศิลป์ของแผ่นดิน

๒.๓ พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์และมรดกของสังคมไทย

ความสำคัญของพระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่ง คือ เป็นเอกลักษณ์และมรดกของสังคมไทย ซึ่งสามารถแบ่งได้ ดังนี้

๑) ในแง่เอกลักษณ์ คนไทยมีเอกลักษณ์ หรือลักษณะเด่นแตกต่างอย่างสำคัญกับชนชาติอื่น ดังต่อไปนี้

ความมีเมตตากรุณา

คนไทยเป็นคนชอบสงสารคนอื่น เห็นอกเห็นใจคนอื่น ยิ่งเป็นคนต่างถิ่น ต่างภาษา ยิ่งแสดงความเมตตากรุณาต่อเขาอย่างเต็มที่ รู้จักประสานประโยชน์ ความมีน้ำใจเป็นเอกลักษณ์ที่เด่นชัดของคนไทยที่คนต่างชาติมักกล่าวถึง ไม่ตรีจิตของคนไทยเป็นไปอย่างสากล กล่าวคือแสดงออกแก่คนทั่วไปเสมอเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน ไม่แบ่งพวกแบ่งหมู่ ไม่จำกัดชาติศาสนา ให้เกียรติแก่คนต่างชาติ ต่างศาสนา ยินดีรับคนต่างถิ่นที่มีวิถีชีวิตและความเชื่อที่แตกต่างจากตนได้ ทั้งนี้ เพราะผลของหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเรื่องพรหมวิหาร ๔ อันมีเมตตากรุณาเป็นประธาน และแนวความคิดทางพระพุทธศาสนาที่สอนว่า “เรารักสุขเกลียดทุกข์ฉันใด คนอื่นก็รักสุขเกลียดทุกข์ฉันนั้น เพราะฉะนั้นจึงควรรักใคร่และสงสารคนอื่น ไม่เบียดเบียนเขา”

คนไทยเป็นคนมีน้ำใจ เห็นอกเห็นใจและชอบช่วยเหลือผู้อื่น เป็นเอกลักษณ์ที่สร้างความประทับใจให้กับชาวต่างชาติ

ความเป็นคนใจกว้าง ไม่เห็นแก่ตัว

เอกลักษณ์ข้อนี้สืบเนื่องมาจากข้อแรก เมื่อรักและสงสารคนอื่น ไม่อยากให้เขาได้รับทุกข์ ก็จะสละทรัพย์สิน ข้าวของ เงินทอง เพื่อแผ้วถางทุกข์ให้คนอื่น มีอะไรก็แบ่งกันกินแบ่งกันใช้ ดังคำพังเพยที่กล่าวถึงลักษณะนิสัยที่ติงามข้อนี้ว่า

“ประเพณีไทยแท้แต่โบราณ
ใครมาถึงเรือนชาน
ต้องต้อนรับ

ความเป็นคนไม่ยึดมั่นเกินไป

รู้จักวางและ “ปลง” ได้เมื่อถึงคราวจำเป็น คุณสมบัติข้อนี้เป็นผลจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สอนว่า สรรพสิ่งเป็นอนิจจัง ไม่เที่ยงแท้ยั่งยืน เป็นทุกข์ หาตัวตนมิได้ เรามาตัวเปล่าและไปตัวเปล่าตายแล้วก็เอาอะไรไปด้วยไม่ได้ คนไทยจึงไม่ยึดติดอะไรรุนแรง ความพลัดพรากต่าง ๆ ก็ยอมรับได้ง่าย มองเห็นความเป็นธรรมดาของสรรพสิ่งแล้วปลงใจได้ ไม่เศร้าโศกเสียใจมากจนเกินไปหรือนานเกินควร ดังจะเห็นได้จากคำพูดที่ติดปากจนกลายเป็น “ปรัชญาชีวิต” ของคนไทยไปแล้ว เช่น

“ไม่เป็นไร สิมเสียด
แล้วก็แล้วกันไป
อโหสิให้กันเสียเถิด
ทุกอย่างเป็นอนิจจัง
เวรย่อมระงับ
ด้วยการไม่จองเวร

เอกลักษณ์หรือลักษณะเด่นไม่เหมือนใครของคนไทยโดยสรุป ๓ ประการข้างต้นนั้น เป็นผลจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ที่ได้ศึกษาและปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า จนเข้าใจซาบซึ้ง และสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จนหล่อหลอมเป็นเลือด เป็นเนื้อ เป็นจิตวิญญาณของชนตลอดมาและตลอดไป

๒) ในแง่มรดก พระพุทธศาสนาเป็นมรดกตกทอดมาแต่บรรพกาล โดยแบ่งได้ ดังนี้

มรดกทาง **รูปธรรม**

ประเทศไทยมีโบราณวัตถุโบราณสถานล้ำค่ามากมาย ที่สร้างขึ้นด้วยความศรัทธาในพระพุทธศาสนา เช่น วัดวาอาราม สถูปเจดีย์ พระพุทธรูป จิตรกรรมฝาผนัง สิ่งเหล่านี้บ่งบอกถึงสภาพชีวิตและจิตใจของคนไทยได้เป็นอย่างดี ว่าคนไทยแต่โบราณมีความเป็นอยู่ดี มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ดังคำกล่าวที่ว่า

“ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว”

จึงได้สร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุที่มีขนาดใหญ่โต และสวยงามยิ่งไว้เป็นมรดกแก่อนุชนรุ่นหลัง

มรดกทาง **นามธรรม**

พระพุทธศาสนาได้หล่อหลอม กล่อมเกลาจิตใจของคนไทยให้ละเอียดประณีต เป็นที่ยอมรับและยกย่องว่าเป็นชนชาติที่มีเอกลักษณ์พิเศษไม่เหมือนชนชาติอื่น เช่น เป็นคนใจบุญสุนทาน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี มีความเป็นมิตรกับทุกคน รู้จักประสานประโยชน์ ไม่นิยมความรุนแรง เข้าใจคนอื่น คารวะอ่อนน้อม กตัญญูกตเวที ร่าเริง ไม่เป็นคนเจ้าทุกข์ เข้าใจธรรมชาติของชีวิต รู้จักปล่อยวาง ไม่ยึดมั่นสิ่งใดเกินเหตุ คุณสมบัติอันเป็นจุดเด่นเหล่านี้ เป็นผลจากการที่คนไทยนับถือและปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา และได้สืบทอดเป็นมรดกมาจนถึงทุกวันนี้

โบราณสถานจัดเป็นมรดกทางรูปธรรมที่สร้างขึ้นด้วยความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและเป็นมรดกอันล้ำค่าที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน

๒.๔ พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนประกอบไปด้วยการพัฒนาวัตถุและการพัฒนาจิตใจ แม้ว่าการพัฒนาจะเป็นหน้าที่โดยตรงของฝ่ายบ้านเมือง แต่พระพุทธศาสนาก็มีส่วนร่วมได้ พระพุทธเจ้าได้ทรงตั้งคณะสงฆ์ขึ้น คณะสงฆ์นี้เป็นชุมชนที่ชาวบ้านจะถือเป็นแบบอย่างได้ พระสงฆ์มีหน้าที่ที่จะจาริกไป “เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขของประชาชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก”

๑) การพัฒนา **ด้านวัตถุ**

แม้ว่าพระพุทธศาสนาจะเน้นการพัฒนาจิตใจมากกว่า การพัฒนาวัตถุ แต่พระพุทธศาสนาก็ถือว่าวัตถุเป็นสิ่งสำคัญ ดังมีคำสอนว่า “ความยากจนเป็นบ่อเกิดของอาชญากรรม” พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนามีบทบาทในการพัฒนาด้านวัตถุเสมอมา เพื่อความเหมาะสมแก่สมณสาธูป พระสงฆ์มิได้ลงมือทำเอง แต่ก็เป็นผู้ริเริ่มและเป็นผู้นำทางความคิด เช่น ครูบาศรีวิชัยนำชาวบ้านสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ ท่านเป็นผู้ริเริ่ม ชักชวน เป็นต้นคิด แต่ท่านก็ไม่ได้ไปขุดดิน ยกหินด้วยมือของท่านเอง

อนุสาวรีย์ครูบาเจ้าศรีวิชัย ตั้งอยู่บริเวณดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ ครูบาศรีวิชัยเป็นผู้นำสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยขี้เฒ่าและเป็นผู้นำทางความดีในการพัฒนาชุมชน

พระที่บุคคลทั่วไปรู้จักดีอีกรูปหนึ่งก็คือ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กัลยาโณ) แห่งวัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มสร้างโรงงาน ปรับปรุงของเก่า ๆ ที่ใช้แล้วให้เป็นของใหม่ ใช้งานได้อีก ซึ่งแม้ท่านจะมีได้ลงมือซ่อมหรือปรับปรุงด้วยตนเอง แต่ก็เป็นผู้ริเริ่มแนะนำ ทำให้เยาวชนจำนวนไม่น้อยมีอาชีพการงานทำเป็นหลักแหล่ง และท่านได้จัดตั้งมูลนิธิสวนแก้วขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๒๙ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาและร่วมมือกับองค์กรการกุศลเพื่อสาธารณประโยชน์

๒) การพัฒนา **ทางด้านจิตใจ**

การพัฒนาทางด้านจิตใจเป็นภารกิจหลักของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เรื่องจิตใจเป็นเรื่องสำคัญ ไม่ว่าจะพัฒนาชุมชนให้เป็นไปอย่างไร สิ่งสำคัญคือ ความมีวินัย ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความไม่เห็นแก่ตัว ความขยันหมั่นเพียร ความไม่ประมาท ให้คำนึงถึงความจำเป็น ความพอดี ความเหมาะสม ไม่เพลิดเพลนไปกับสิ่งยั่วยั่วทั้งหลายที่ปัจจุบันนี้ได้หลั่งไหลเข้ามากับอารยธรรม ค่านิยม ความเชื่อต่าง ๆ คุณธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งพระพุทธศาสนาก็มีหลักคำสอนเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้มากมาย โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้อบรม และปลูกฝังคุณธรรมดังกล่าวให้แก่ชาวบ้าน

ในหนังสือเรียนพระพุทธศาสนามีหลักพัฒนาคุณธรรมอยู่มากมายที่นักเรียนได้ศึกษาผ่านมาแล้ว ณ ที่นี้จะขอขยายความเพิ่มเติมเฉพาะหลักธรรมที่นักเรียนควรเรียนรู้เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต ดังต่อไปนี้

การทำงานร่วมกันในชุมชนนั้น ควรพิจารณาในหลักอริปไตย ๓

(๑) อัตตาริปปไตย คือ การถือตนเป็นใหญ่

(๒) โลการิปปไตย คือ การถือโลกหรือความนิยมของโลกเป็นใหญ่

(๓) ธัมมาริปปไตย คือ การถือธรรมหรือความถูกต้องเป็นใหญ่

ตามหลักธรรมข้อนี้ การจะทำอะไรด้วยกันก็ตาม ต้องถือเอาความถูกต้องตามธรรมเป็นตัวตัดสิน มิใช่เอาความคิดของตนหรือความคิดของชาวโลกเป็นใหญ่

๒.๕ พระพุทธศาสนากับการจัดระเบียบสังคม

ทุกสังคมต้องมีระเบียบ ระเบียบในที่นี้ หมายถึง กฎหมาย ข้อบังคับ จารีตประเพณี สังคมที่ไม่มีระเบียบจะเกิดความสับสนอลหม่าน ถ้าผู้คนละเมิดสิทธิซึ่งกันและกัน การอยู่อย่างสงบสุขเป็นไปไม่ได้ หากไม่มีกฎหมาย ใครใคร่ทำอะไรก็อาจไปฆ่าหรือทำร้ายกันได้ อยากได้ของของเขาก็ไปขโมยเอา อยากประพฤติผิดคู่ครองคนอื่นก็ทำ สังคมอย่างนี้ไม่มีใครอยู่ได้

นอกจากกฎหมายจะคุ้มครองชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และอื่น ๆ ของคนในสังคมแล้ว กฎหมายยังคุ้มครองเด็กเป็นพิเศษด้วย เช่น มีกฎหมายห้ามเด็กอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี เข้าไปเที่ยวในสถานบันเทิงบางประเภท ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้เด็ก นอกจากนี้ กฎหมายยังห้ามเสพสิ่งเสพติดอีกด้วย ทั้งหมดนี้คือ กฎหมายป้องกันมิให้คนทำร้ายตัวเอง คนที่ยังเป็นเด็กหรือคนที่หลงผิดไปชั่ววูบ อาจทำอะไรที่เป็นอันตรายต่อตัวเองได้ กฎหมายก็ปกป้องคนเหล่านี้ไว้

เมื่อมีกฎและระเบียบ สังคมก็ต้องมีวิธีการทำให้คนปฏิบัติตาม วิธีที่สังคมนำมาใช้คือการลงโทษ เช่น ปรับ จำคุก หรืออื่น ๆ ถ้าไม่มีการลงโทษก็ไม่มีใครกลัวการกระทำผิด และบ้านเมืองก็ปราศจากกฎเกณฑ์และระเบียบ รวมถึงความไม่ปกติสุข

วิธีการลงโทษนี้เป็นวิธีที่ทำให้สังคมมีระเบียบ พระพุทธศาสนาก็ไม่ปฏิเสธวิธีการเช่นนี้ แต่พระพุทธศาสนาเห็นว่า มีอีกวิธีหนึ่ง คือ อบรมปลูกฝังคนในสังคมให้มีจิตสำนึกว่าอะไรดี อะไรชั่ว ห้ามตัวเองมิให้ทำในสิ่งที่ผิด การลงโทษโดยกฎหมายเป็นการลงโทษจากภายนอก แต่ถ้าจะให้แน่ใจจริง ๆ ต้องห้ามตัวเองโดยเล็งจากภายใน การที่คนไม่ทำผิดเกิดจากปัจจัย ๒ อย่าง คือ หนึ่ง เคารพกฎหมาย สอง เคารพตัวเอง ซึ่งพระพุทธศาสนาถือว่าอย่างที่สองสำคัญกว่า

การเคารพกฎหมายมิใช่สิ่งเดียวที่ทำให้คนไม่กระทำผิด แต่มีอีกสิ่งหนึ่งซึ่งอาจสำคัญกว่า นั่นคือ การเคารพตนเอง การที่คนไม่กระทำความผิดนั้นมีสาเหตุได้ ๒ อย่าง คือ หนึ่ง กลัวได้รับการลงโทษหรือกลัวคนอื่นติเตียน สอง มีความละเอียดและความเกรงกลัวต่อความผิด อย่างแรกเรียกว่า เคารพกฎหมาย อย่างหลัง เรียกว่า เคารพตนเอง ที่เรียกว่าเคารพตนเองนั้นก็เพราะว่าการที่ไม่ทำผิดนั้นมิใช่เพราะกลัวคนติเตียนหรือกลัวจะถูกลงโทษ แต่เพราะใช้สติปัญญาพิจารณาด้วยตนเอง แล้วเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งผิดแล้วไม่อยากทำ คนที่เคารพตนเองนั้นไม่ทำผิดเพราะสิ่งนั้นเป็นสิ่งผิด มิใช่เพราะกลัวว่าเมื่อทำแล้วจะมีผู้อื่นมาลงโทษหรือติเตียน

การปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงแอลกอฮอล์ เพราะตระหนักได้ว่าเป็นสิ่งไม่ดี ขัดกับศีล ๕ ก่อให้เกิดโทษต่อร่างกาย เป็นการกระทำที่เคารพต่อตนเอง ผ่านการใช้สติปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบ

ภายหลังจากที่พระเจ้าอโศกมหาราช ได้ทรงจัดส่งสมณทูตเพื่อเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังดินแดนต่าง ๆ ทำให้พระพุทธศาสนาแผ่ขยายไปทั่ว และเจริญขึ้นในดินแดนต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง เช่น เมียนมา อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ลาว กัมพูชา เวียดนาม การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่าง ๆ แม้จะมีปัญหาและอุปสรรคอันเนื่องมาจากสภาพความวุ่นวายทางการเมือง และสภาวะสงครามเป็นส่วนใหญ่ แต่โดยทั่วไปประชาชนก็ยังมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่นจนยากที่จะคลอนแคลนได้

สำหรับประเทศไทยพระพุทธศาสนาได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจนกลายเป็นเอกลักษณ์และมรดกทางสังคมสืบต่อเนื่องกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะการพัฒนาบุคคล ชุมชน สังคม รวมถึงการจัดระเบียบสังคมให้บุคคลในสังคมอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

❓คำถาม ประจำหน่วยการเรียนรู้

๑. หลักฐานใดที่แสดงให้เห็นถึงการที่พระพุทธศาสนาเคยเจริญรุ่งเรืองอยู่ในประเทศเพื่อนบ้านจงอธิบายพร้อมระบุหลักฐานประกอบ
๒. ให้นักเรียนอธิบายสรุปสถานการณ์ปัจจุบันของพระพุทธศาสนาในประเทศเพื่อนบ้านที่นักเรียนสนใจมาพอสังเขป
๓. พระพุทธศาสนามีความผูกพันกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยอย่างไรบ้าง
๔. การสร้างสัมพันธ์ไมตรีตามหลักสาราณียธรรมทำได้อย่างไร อธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ
๕. พระพุทธศาสนามีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจอย่างไร

กิจกรรม การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

สมรรถนะสำคัญสำหรับผู้เรียน

ความสามารถด้าน	☒ การสื่อสาร
☒ การคิด	☐ การแก้ปัญหา
☒ การใช้ทักษะชีวิต	☐ การใช้เทคโนโลยี

กิจกรรมที่ ๑

๑. ร่วมกันวิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา ในประเด็นต่อไปนี้
 - การเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย
 - การจัดระเบียบสังคม
 - การเป็นเอกลักษณ์และมรดกของสังคมไทย
 - การพัฒนาชุมชน
 - การสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
๒. ร่วมกันสรุปผลการวิเคราะห์ แล้วนำไปติดที่ป้ายนิเทศเพื่อเผยแพร่ความรู้

กิจกรรมที่ ๒

๑. นักเรียนแบ่งกลุ่ม ๗ กลุ่ม ส่งตัวแทนมาจับสลากเพื่อเลือกประเทศในการศึกษา ดังนี้
 - เมียนมา
 - อินโดนีเซีย
 - มาเลเซีย
 - สิงคโปร์
 - ลาว
 - กัมพูชา
 - เวียดนาม
๒. แต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาและสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนา แล้วร่วมกันวิเคราะห์ถึงความสำคัญและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศที่กลุ่มตนเองจับสลากได้ จากนั้นทำชิ้นงานนำเสนอในรูปแบบที่กลุ่มสนใจ
๓. นำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเรื่องที่กลุ่มตนเองศึกษาให้เพื่อนฟังหน้าชั้นเรียน จากนั้นร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างพระพุทธศาสนาในประเทศเพื่อนบ้านกับประเทศไทย